

Estratègia L'ESS a la Barcelona de 2030

Document per validar al Grup Motor

i per presentar a l'Àmbit participat ampliat el 22/10/19

ANNEX 1: QUÈ COMPATIREM ELS PROPERS 10 ANYS?.....	2
V. Línies estratègiques generals.....	3
L1: Augmentar el pes de l'ESS en l'economia de la ciutat, la seva solidesa, articulació i extensió en sectors estratègics.....	3
S1: Agroecologia i alimentació.....	5
S2: Atenció i cura de les persones.....	6
S3: Comerç de proximitat.....	6
S4: Cultura.....	7
S5: Energia.....	7
S6: Habitatge.....	8
S7: Mobilitat i logística.....	10
S8: Tecnologia i Digital.....	11
L2: Visualitzar l'ESS com una realitat de prestigi a la ciutat.....	12
L3: Crear i consolidar estructures estratègiques de l'ESS.....	12
L4: Territorialitzar l'ESS en els barris i districtes.....	13
L5: Generar més marcs de coproducció de polítiques públiques amb l'ESS.....	14
L6: Contribuir a prevenir i reduir les desigualtats socials dintre la ciutat.....	15
L7: Contribuir a democratitzar l'economia de la ciutat.....	16
L8: Desenvolupar les palanques estratègiques que impulsin l'Estratègia.....	16
P1: Consum conscient.....	16
P2: Compra i contractació pública responsable.....	17
P3: Educació.....	18
P4: Finançament.....	19
P5: Nova gestió pública.....	20
L9: Transversalitzar els reptes de l'economia digital, l'economia feminista, les migracions i la transició energètica i ecològica.....	20
RT1: Economia digital.....	21
RT2: Economia feminista.....	21
RT3: Migracions.....	22
RT4: Transició energètica i ecològica.....	23
 Annex 2. Detall de l'agrupació d'actuacions recollides de les diferents fonts documentals de l'ESS, que ha inspirat les línies estratègiques.....	 25

ANNEX 1: QUÈ COMPATIREM ELS PROPER 10 ANYS?

V. Línies estratègiques generals

Aquest apartat descriu els elements que han de fer efectiva la visió que hem descrit: les línies estratègiques generals que, a més, inclouen els sectors econòmics estratègics que prioritzarem, els reptes transversals que tindrem presents i les palanques estratègiques que ens ajudaran a assolir els objectius de l'Estratègia.

Les línies generals de l'Estratègia, és a dir, les seves grans fites, són nou:

1. Augmentar el pes de l'ESS en l'economia de la ciutat, la seva solidesa, articulació i extensió, en sectors estratègics.
2. Visualitzar l'ESS com una realitat de prestigi a la ciutat.
3. Crear i consolidar estructures estratègiques de l'ESS.
4. Territorialitzar l'ESS en els barris i districtes.
5. Generar més marcs de coproducció de polítiques públiques amb l'ESS.
6. Contribuir a democratitzar l'economia de la ciutat.
7. Contribuir a prevenir i reduir les desigualtats socials dintre la ciutat.
8. Desenvolupar les palanques estratègiques que impulsin l'Estratègia.
9. Transversalitzar els reptes que plantegen l'economia digital, l'economia feminista, les migracions i la transició energètica i ecològica.

Cada línia estratègica es formula com un gran objectiu a assolir en els propers 10 anys i conté un breu apunt sobre l'estat de la qüestió

L1: Augmentar el pes de l'ESS en l'economia de la ciutat, la seva solidesa, articulació i extensió en sectors estratègics

L1: Estat de la qüestió:

Hi ha sectors econòmics de Barcelona que tenen i tindran una gran importància per resoldre els principals problemes que com a ciutat i com a societat tenim plantejats. Aquests els anomenem «sectors estratègics».

Els sectors estratègics per a l'ESS han estat identificats participadament al llarg del procés de definició de l'Estratègia, així com en altres espais com la taula territorial de Coòpolis (el passat juliol de 2019)¹. En aquests diferents espais, els criteris usats per considerar un sector econòmic com a estratègic i, per tant, prioritari en el marc de l'Estratègia, són:

- a) satisfà necessitats bàsiques universals dels veïns i veïnes de la ciutat;
- b) està actualment sotmès criteris capitalistes i, en canvi, pot tenir un important impacte social i ambiental positiu introduint-hi una dimensió ètica;
- c) l'ESS ja hi té una presència (més o menys important en el conjunt d'actors econòmics) i s'obre la possibilitat de generar cadenes productives solidàries;
- d) existeix algun projecte tractor a la ciutat (aquells que exemplifiquen des de la praxi allò que es vol promoure i visualitzar), o bé un espai d'intercooperació sectorial, que impulsa l'ESS;

¹ «Com transformem l'economia de la ciutat. Sectors productius i transició ecosocial i feminista de l'economia», Taula territorial de Coòpolis, 4 de juliol de 2019.

e) hi ha algun moviment social rellevant que pot ancorar les iniciatives de l'ESS amb les reivindicacions socials de la ciutadania.

Tenint en compte aquests criteris i processos de reflexió s'han identificat vuit sectors: agroecologia i alimentació, atenció i cura de les persones, comerç de proximitat, cultura, energia, habitatge, mobilitat i logística, tecnologia i digital.

SECTOR	PROJECTE TRACTOR	XARXA/ESPAI D'INTERCOOPERACIÓ	MOVIMENT SOCIAL
Agroecologia i Alimentació	Can Calopa	Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya	Ecologista Sobirania alimentària
Atenció i Cura de les persones		Sectorial d'iniciativa Social de la FCTC Taula del Tercer Sector Social ²	Feminista
Comerç de proximitat	ReUse	Comerç +Sostenible Federació de Cooperatives de Consum i Usuàries de Catalunya Opcions	
Cultura	Cultura Viva La Literal	Cultura Cooperativa Xarxa de Ràdios Comunitàries de Barcelona Xarxa de comunitats de memòria Xarxa d'Espais Comunitaris	
Energia	Barcelona Energia Som energia	Aliança contra la pobresa energètica Barcelona +Sostenible Xarxa de Sobirania Energètica XES Ecologia	Ecologista
Habitatge	Princesa49 La Borda Promocions immobiliàries municipals a Ciutat Vella, Sants-Montjuïc, Sarrià - Sant Gervasi, Nou Barris i Sant Martí	Federació de cooperatives d'habitatge Sectorial d'habitatge cooperatiu i transformador Taula d'habitatge cooperatiu ³	Sindicat de Llogaters PAH
Mobilitat	BiciHub	AMB FEM Pacte de la Mobilitat de Bcn Mesa de la bicicleta de Catalunya Entitats del BiciHub	Ecologista Feminista Economia social

² Agrupa 34 federacions i grans organitzacions que representen i aglutinen en conjunt a més de 3.000 entitats socials no lucratives, principalment dedicades al camp del lleure educatiu, l'atenció i/o rehabilitació psicosocial, i l'atenció a necessitats bàsiques.

³ Formada per: Fundació Coop 57, Fiare Banca Ètica, Triodos Bank, Caja Laboral, Caixa d'Enginyers, Caja Mar, representants de les cooperatives d'habitatges Sogeur: Portfort-Proha-Projecte Habitat2000, Habitatge Entorn, Llar Catalònia, Fundació Seira, Sostre Cívic, La Borda i Celobert.

Tecnologia i Digital	Guifi.net	Barcola TecnoFESC XES Procomuns	Software lliure SobTEC (Sobirania tecnològica)
----------------------	-----------	---------------------------------------	---

Nota: Taula esborrany, pendent de completar durant el procés de definició de l'Estratègia.

Més avall exposem les principals qüestions que interpel·len l'ESS en aquests sectors i, per tant, els reptes que caldrà afrontar en cadascun d'ells.

S1: Agroecologia i alimentació

El 2018 les empreses de Mercabarna van comercialitzar 2.280.499T d'aliments, un 5% més que el 2017, dels quals 1.176.292T van ser fruites i hortalisses. Només el 13% d'aquest producte fresc i l'11,2% en el cas del peix provenien de Catalunya.

Els catalans i les catalanes van destinar uns 15.000 milions d'euros a la compra d'aliments durant el 2017⁴; cada llar es gasta, de mitjana, 4.600 euros anuals en menjar, drogueria i perfumeria. La distribució alimentària és un sector que mou milers de milions d'euros i que, cada cop més, està controlat per grans grups empresarials. A Catalunya i a l'Estat espanyol, les quotes de mercat estan cada vegada més concentrades, amb algunes experiències que en ocasions han estat acusades de pràctiques poc responsables amb els productors i d'oferir unes condicions laborals molt precàries a les persones treballadores.

I al costat d'aquests grans distribuïdors alimentaris es troben les iniciatives de consum i distribució agroecològiques de la ciutat: 30 Panxes (a La Sagrera), Cydònia (Sant Martí), El Borró (a Sant Andreu), El Rec (Sant Andreu), L'Economat (a Sants), la Masia Can Calopa de Dalt (a Collserola), Quèviure (a l'Eixample i Sants), i fins a 38 iniciatives de consum i producció agroecològica⁵.

Entre la pagesia i els moviments que lluiten per la transformació ecosocial fa dècades que es diu que cal impulsar l'agroecologia, que va un pas més enllà de la producció ecològica⁶ i es preocupa també per integrar les perspectives socioeconòmica i política dels sistemes agrícoles: les condicions de vida i de treball dels productors i productores, la consideració d'impactes ambientals més enllà dels del cultiu (com residus o emissions), la vitalitat del medi rural, l'abast geogràfic del sistema i el grau de sobirania alimentària, els canals de distribució i comercialització, l'afiançament de la viabilitat econòmica, les formes de governança o les relacions camp-ciutat, buscant una comprensió mútua i una satisfacció recíproca de necessitats⁷.

El cooperativisme agroecològic⁸ té una llarga tradició a Catalunya. L'informe «Els grups i les cooperatives de consum ecològic a Catalunya» (Huerta i Ponce, 2010), promogut per la Federació de Cooperatives de Consumidors i Usuaris de Catalunya (FCCUC), assenyalava El Brot de Reus (1987), El Rebot de Girona (1988) i Germinal de Barcelona (1993) com les primeres experiències de consum agroecològic a Catalunya. L'estudi, que té l'objectiu de diagnosticar la situació i promoció del cooperativisme, destaca «l'interès entre la ciutadania per l'adquisició de productes ecològics i per un model autogestionat de consum basat en unes condicions més dignes per a productors i consumidors» (p.1). D'altra banda, el mapa de la innovació social a Catalunya» (Blanco et al., 2015), que recull una part important de les pràctiques

⁴ <https://www.elcritic.cat/investigacio/la-dictadura-de-les-grans-cadenes-de-supermercats-27077>

⁵ <https://pamapam.org>

⁶ La producció ecològica consisteix, a preservar i aprofitar el funcionament natural dels ecosistemes agropecuaris per tal d'obtenir-ne aliments saludables, garantint que ens els podran proveir de manera perdurable en el temps.

⁷ <http://opcions.org/consum/agroecologia/>

⁸ Cooperatives de consum agroecològic de plataforma. Ricard Espelt, 2018. <http://www.cooperatives.barcelona/>

d'innovació social del territori català, inclou les cooperatives i els grups de consum agroecològic en el conjunt de pràctiques relacionades amb l'economia i el consum alternatiu, essent l'àmbit amb més pes de representació (51,8%).

S2: Atenció i cura de les persones

El dret a la cura⁹ és una responsabilitat pública que hauria de tenir una consideració i una orientació universals, en especial si tenim en compte les previsions demogràfiques per als anys i dècades vinents.

El padró d'habitants de gener de l'any 2018 a Barcelona xifra en 349.433 persones de 65 i més anys (el 21,5% de veïns i veïnes de la ciutat). Les projeccions demogràfiques preveuen un creixement progressiu d'aquest percentatge, a un ritme aproximat d'una dècima percentual cada any. Aquesta tendència farà que l'augment es concentri en la franja de població de 75 a 79 anys i, finalment, que el 2030 el 8,3% de la població tingui 80 anys i més.

A més del repte d'augmentar la qualitat i la cobertura¹⁰ dels serveis relacionats amb l'exercici d'aquest dret, s'han de buscar mecanismes per garantir els drets, tant de les persones que reben cures com de les que en proveeixen, i escoltar les necessitats de les protagonistes del sistema de cures.

Barcelona concentra el 30,5% de les entitats de l'anomenat Tercer Sector Social¹¹, que es dediquen principalment a l'educació en el lleure (21,3%), l'atenció psicosocial i/o rehabilitació (14,8%) i l'atenció a necessitats bàsiques (10,0%).

Les entitats d'ESS defensen que en la mesura en què, en general, les persones receptores dels serveis difícilment responen a un perfil de client solvent en un entorn de mercat, existeix la necessitat d'institucionalitzar i desmercantilitzar el treball de cures: cal una mirada sobre les cures com a dret, equiparable al dret a la salut.

S3: Comerç de proximitat

Tal com recull l'Estratègia de reforç i projecció del comerç a Barcelona (2017-2019), «l'activitat comercial determina la vitalitat econòmica de les zones urbanes com a generadora i distribuïdora de riquesa i ocupació [...] En la majoria dels barris que configuren Barcelona, la ciutat gaudeix d'una trama urbana compacta, susceptible de generar espais d'usos heterogenis, que impacten de manera decisiva sobre el comerç de proximitat. Un comerç que constitueix un element determinant per a la cohesió i la integració social, basat en l'equitat i la igualtat d'oportunitats; determinant per configurar districtes i barris amb identitat pròpia, activitats singulars i culturalment diverses, carrers i places públiques com a espais de relacions veïnals, mercats com agents catalitzadors dels barris... En definitiva, el comerç va més enllà de la seva consideració com un sector econòmic estratègic: el comerç fa ciutat.»

A Barcelona hi ha 232 associacions de comerciants, 105 gremis, 38 mercats municipals i 48 mercats i fires estables. La gran majoria d'aquestes entitats agrupa

⁹ Estudi comparatiu: models de provisió de cures a les persones i de suport a la llar. Raquel Gallego (Dir.), Àngela García Bernardos, Elisa Covelo, Elba Mansilla i Maria Alejandra Peña. IGOP – Institut de Govern i Polítiques Públiques i Ajuntament de Barcelona, 2019.

http://ajuntament.barcelona.cat/tempsicures/sites/default/files/estudi_comparatiu_cat.pdf

¹⁰ Una mostra de la manca de cobertura és que actualment Barcelona disposa de 13.051 places de residència, malgrat se'n necessitarien 2.780 més, de les quals només el 7,9% és de gestió pública directa, la resta és tota privada.

¹¹ Baròmetre 2018 del Tercer Sector Social. Taula del Tercer Sector Social, 2018.

petits comerços de barri que, agrupats per territori o per sector d'activitat, s'esforcen per defensar el comerç de proximitat.

El quart trimestre del 2016 el comerç de la ciutat, compost per més de 16.000 empreses, donava feina a 149.500 treballadors i treballadores, representant el 14,5% de l'ocupació i el 21,9% del teixit empresarial de la ciutat, i generant prop del 15% del PIB (2015) de Barcelona.

L'ESS avui hi té una presència modesta. Segons el mapa Barcelona +Sostenible hi ha 133 entitats de comerç i 997 establiments a la ciutat de productes ecològics, sostenibles, de comerç just, de segona mà, de reparació o de préstec d'estris. Segons PamaPam hi ha 329 entitats d'ESS a la ciutat, la majoria de les quals són petits comerços.

En tot cas el potencial d'interdependència entre el petit comerç i l'ESS és evident, ja que el model econòmic que aquest propugna es basa en la proximitat, els vincles territorials i l'arrelament de l'entramat socioeconòmic amb la vida dels carrers i barris de la ciutat.

S4: Cultura

Tal com recull el document *Cultura cooperativa a Barcelona. Guia pràctica per al cooperativisme cultural*¹² «actualment, el sector cultural i artístic és un actor econòmic en auge i que genera llocs de treball i beneficis per a les indústries culturals i creatives.» si bé es pregunta «en quines condicions, tanmateix, es produeix avui dia la cultura? Mentre enriqueix les ciutats i l'experiència d'habitants i turistes, les seves treballadores i treballadors pateixen una forta precarització laboral i existencial: discontinuïtat, no reconeixement de la relació laboral, absència de drets i de protecció social, insuficiència d'ingressos, competitivitat entre iguals, desarticulació política o bé vulnerabilitat davant empresaris i institucions, és el pa de cada dia de les treballadores i treballadors culturals. [...] La cultura lucrativa, feta únicament en condicions de mercat, és, doncs, una cultura insostenible amb la vida, és exclouent amb qui pot dedicar-s'hi, i també en dificulta la democratització.»

En aquest context, neixen, d'una banda, reivindicacions laborals com ara les vagues als museus i biblioteques barcelonines, l'autoorganització de professionals autònoms tècnics (de so, d'il·luminació, de maquillatge, etc.) davant les grans productores culturals, etc. De l'altra sorgeixen processos de reconeixement i articulació entre iniciatives culturals que procuren dignificar les condicions de treball de les seves creadores i creadors, que són transformadores socialment i que estan al servei del bé comú.

En aquest sentit es defensa que l'apropament entre el treball artístic i cultural i l'economia social i solidària, «pot ésser d'utilitat per a aquelles iniciatives artístiques i culturals, formals i/o informals, que tenen en els seus objectius un horitzó transformador, que volen dur a terme pràctiques democràtiques, equitatives i solidàries, i que volen posar les persones en el centre de l'activitat econòmica.»

S5: Energia

¹² Elaborat per l'equip de recerca format per Irene Jaume (La Ciutat Invisible, SCCL), Ivan Miró (La Ciutat Invisible, SCCL), Laie Vidiella (Kop de Mà, SCCL), Núria Alcober (Koiton Club, SCCL) i Xavier Urbano (Quesoni, SCCL); editat per l'Institut de Cultura de Barcelona el 2018, amb el suport de la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya i la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya.

Tal com exposa l'Àrea d'Ecologia, Urbanisme i Mobilitat de l'Ajuntament de Barcelona, «Barcelona té dues qualitats que en defineixen la seva realitat energètica i la manera com aquesta es planifica: mediterrània i densa. La 'mediterraneïtat' i el seu clima benigne faciliten la vida en quant a consums destinats a calefacció i climatització, i la densitat permet aprofitar cada kWh emprat entre més gent que no pas en altres ciutats. És per això que Barcelona té un consum energètic moderat en comparació amb altres conurbacions. La ciutat consumeix actualment uns 17.000 GWh/any, d'aquests uns 370 (2,17%) ja es produeixen amb energies renovables (solar i minieòlica entre d'altres) i residuals.»

L'altra característica energètica de la ciutat és la seva elevada autosuficiència energètica: «actualment la ciutat genera localment (dins del propi municipi i entorn Besós) 5.280 GWh/any d'electricitat, que representa el 68% de l'energia elèctrica que es consumeix» si bé caldria transformar les fonts locals en renovables.

La Xarxa per la sobirania energètica (Xse), formada per 30 entitats¹³ (bona part d'elles amb seu a Barcelona) amb una àmplia representació social i territorial, ha elaborat una Proposta Municipalista, que pretén ser una guia tant per a les candidatures municipalistes, òrgans de govern municipals o partits de l'oposició, com per entitats, col·lectius o grups de persones que vulguin impulsar la sobirania energètica. Aquest document s'ha elaborat mitjançant la compilació tant de propostes i experiències pròpies de la Xse com de moviments socials i entitats tals com l'Aliança contra la Pobresa Energètica, Som Mobilitat o Som Energia.

Les àrees temàtiques que s'hi presenten són: pobresa energètica, participació, ecofeminisme, generació, distribució, comercialització, propietat de les dades i mobilitat. «Les propostes es centren en la reconfiguració del sistema elèctric perquè considerem que, fins i tot en l'imprescindible escenari de decreixement del consum energètic, el pes relatiu de l'electricitat augmentarà com a conseqüència de l'esgotament dels combustibles fòssils i de les accions necessàries per combatre el canvi climàtic. L'electrificació de la mobilitat, el sector més fòssil-dependent de l'activitat humana en l'actualitat, és un procés inevitable.»

S6: Habitatge

Tal com recull el sistema d'indicadors de l'Observatori Metropolità de l'Habitatge de Barcelona¹⁴, dels 774.190 habitatges comptabilitzats a la ciutat, el 84,6% pertanyen a persones físiques (el 97% de propietaris de la ciutat), el 10,7% pertanyen a persones jurídiques (el 2,6% del total de contribuents) i només l'1,6% del parc pertany a administracions públiques. Entre les persones físiques cal tenir present que, 1.087 contribuents (el 0,2% del total) són titulars del 9,8% dels habitatges (75.767), amb una tinença mitjana de 69,7 habitatges per contribuent (el què s'anomenen «grans tenidors»).

En les darreres dècades s'estan produint canvis molt importants en les formes de convivència i les tipologies de llar predominants. Entre els anys 1991 i 2011 a l'àrea metropolitana de Barcelona s'observen les següents dinàmiques:

- Reducció molt notable de les parelles amb infants (del 51% al 33%) i increment de les parelles soles (del 20% al 24,5%).

¹³ Algunes d'elles són membres també de l'Obrador del Tercer Sector Ambiental (TSA) a Catalunya: «el conjunt d'organitzacions de titularitat privada sense ànim de lucre amb personalitat jurídica i inscrites en un registre públic, la missió de les quals està vinculada a la protecció i millora ambiental i a la sostenibilitat.» L'Obrador té identificades 24 entitats ambientals a la ciutat de Barcelona (el 31,5% del total a Catalunya), cap d'elles, però, cooperativa.

¹⁴ L'habitatge a la metròpoli de Barcelona, 2018.

- Creixement de llars unipersonals, degut principalment a l'envelliment i en menor mesura a l'augment de llars joves d'aquest tipus (del 14,5% al 25%).
- Creixement de les llars monoparentals, encapçalades principalment per dones (del 9% a l'11%).
- Augment de les tipologies de llars múltiples i sense nucli (del 2% al 2,2% i del 3% al 4,3%).

Malgrat que el cens de 2011 parla de l'existència de 88.259 habitatges buits a la ciutat (un alarmant 11% del parc), els estudis realitzats pel mateix Ajuntament als 73 barris de la ciutat durant els anys 2017 i 2018, a partir d'un extens i minuciós treball de camp, detecten que el percentatge és d'un escàs 1,2% del parc (10.052 habitatges).

El nombre de llars que viuen de lloguer s'ha incrementat. A la ciutat de Barcelona s'ha passat del 30% en el 2011 al 35% l'any 2017. Entre les llars encapçalades per joves de menys de 30 anys, la gran majoria (86%) viuen de lloguer. El parc d'habitatge de lloguer a Barcelona pertany: el 68,9% a propietaris particulars (bé siguin persones físiques o comunitats de béns); el 24,3% és propietat de persones jurídiques; el 5,2% pertany a administracions públiques; i l'1,6% restant pertany a entitats del tercer sector i a institucions religioses.

L'exclusió residencial no és només una conseqüència conjuntural de la darrera crisi econòmica, sinó que se sustenta en factors estructurals. L'exclusió residencial és un fenomen multidimensional on intervenen, a més de l'habitatge, altres aspectes del mercat de treball, de salut, del procés migratori, entre els principals. Alguns indicadors de risc o d'exclusió residencial a la ciutat són:

- El nombre d'inscripcions vigents en el Registre de Sol·licitants d'Habitatge Protegit no deixa d'incrementar-se en els darrers anys.
- 3 de cada 10 veïnes de Barcelona ha de marxar a viure fora de la ciutat.
- Malgrat els esforços realitzats per les administracions i els moviments socials, encara es mantenen en unes xifres molt elevades de desnonaments, la majoria dels quals són per impagament del lloguer.
- La separació entre la Renda Familiar Disponible Bruta (RFDB) per habitant i els preus mitjans de l'habitatge ha tendit a eixamplar-se des de l'any 2000. A la ciutat de Barcelona, mentre la RFDB per habitant s'ha incrementat el 63%, el preu mitjà de lloguer ho ha fet un 128% (2 vegades més) i el de compravenda al voltant del 145% (2,3 vegades més, tant en segona mà com d'obra nova).
- L'any 2017 les llars de l'àrea metropolitana de Barcelona han de destinar de mitjana un 25,8% dels seus ingressos a les despeses de l'habitatge. Les llars que viuen de lloguer són les que havien de destinar un percentatge més elevat dels seus ingressos, en concret un 43,5%.

Des de l'ESS es proposa com una opció transformadora el cooperativisme d'habitatge. Aquest no és un fenomen nou a casa nostra, sinó que acumula més de 100 anys d'història¹⁵. «Les primeres promocions d'habitatge cooperatiu a Barcelona daten de la segona dècada del segle XX. Amb una intensitat diversa, mai se n'han deixat de fer i, per exemple, el 1988 al voltant del 10% del total d'habitatges de primera residència de Catalunya (uns 160.000) havien estat construïts per cooperatives.»

Mentre en el cooperativisme d'habitatge tradicional la cooperativa n'assumeix la promoció i la construcció, però la propietat del pis recau en cada sòcia, en el model de

¹⁵ «Límits i oportunitats de l'habitatge cooperatiu», Marc Font, elcritic.cat, 27/06/2019.

cessió d'ús la propietat es manté en mans de la cooperativa, que cedeix de manera indefinida l'ús del pis a la sòcia.

El Pla pel Dret de l'Habitatge 2016-2025 de Barcelona preveu que el 2025 hi hagi 535 pisos a la ciutat que s'hagin impulsat segons aquest model. Ja a dia d'avui s'han facilitat promocions immobiliàries en sòl municipal per a cooperatives de cessió d'ús a Ciutat Vella, Sants-Montjuïc, Sarrià - Sant Gervasi, Nou Barris i Sant Martí.

S7: Mobilitat

La mobilitat està fortament condicionada per l'entorn econòmic i social i, alhora, les infraestructures de mobilitat condicionen aquest mateix entorn.

L'Observatori de la mobilitat de l'Autoritat del Transport Metropolità recull dades sobre els desplaçaments i els usos de la població a la regió metropolitana. En els darrers informes de 2018 es recull, malauradament, un avenç de la mobilitat en vehicle privat respecte els darrers anys. Alguns indicadors que ho corroboren són:

- El trànsit a les autopistes de peatge creix (tant en vehicles lleugers, 1%, com en vehicles pesants 2,7%).
- Als accessos al Barcelonès, majoritàriament lliures de peatge, el trànsit ha experimentat un augment de l'1,5%.
- Les matriculacions de vehicles continuen creixent (5,8%, respecte 2017).
- Dels tres tipus de mobilitat (activa, en transport privat i en transport públic), la protagonista és sempre la mobilitat activa (a peu, en bicicleta, en cadira de rodes o VMP -patinet, segway o altres ginys). Tanmateix la quota del vehicle privat és manté respecte el 2017 (35,5%), i en canvi el transport públic perd pes.
- Caminar és la manera més habitual de moure's per Barcelona (42,2%), seguit del cotxe (32,8%). En aquest darrer any s'ha produït un augment considerable del caminar, mentre que la mobilitat en bicicleta ha disminuït.

Biaix de gènere

S'observa que la mobilitat no està lliure de biaix de gènere: mentre les dones es desplacen en major proporció que els homes caminant (46,1% i 38,1%, respectivament) i en transport públic (21,1% enfront del 14,6%), els homes ho fan en major mesura en vehicle privat (44,7% enfront del 31,9%).

Desplaçaments a Barcelona

En un dia feiner es produeixen 6,93M de desplaçaments amb origen i/o destinació a Barcelona. D'aquests, el 70,7% són interns a Barcelona (4,90M) i el 29,3% restant de connexió (2,03M). Barcelona és el territori de la regió metropolitana amb major autocontenció de la mobilitat: els barcelonins i barcelonines realitzen la major part d'aquests desplaçaments (76,4%), especialment en els fluxos interns (94,7%).

Les veïnes de Barcelona són les que declaren un nivell d'ús més elevat del transport públic i la moto així com són les que usen menys el cotxe. En els desplaçaments amb origen i destinació Barcelona ciutat són majoritaris els desplaçaments a peu, en bicicleta i VMP (55,3%), seguits del transport públic (30%). Quan es tracta de sortir o entrar a la ciutat el transport públic engloba quasi la meitat dels desplaçaments (49,8%).

Plans d'acció

Cal també observar els diversos plans respecte a diversos modes de transport, per alinear-se amb les administracions, per variar el rumb actual d'acció i d'incidència. Concretament ens referim a Estratègia de la Bicicleta 2025 (Territori i sostenibilitat / Generalitat de Catalunya. EB2025); els resultats de les aportacions al PMU 2020-2023 Barcelona (Ajuntament de Barcelona; per aprovar), i al Pla Director Urbanístic Metropolità (AMB, en aquest moments s'està iniciant la Fase participativa).

Davant la situació d'emergència climàtica, i per cobrir la necessitat imperiosa de fer de les urbs uns llocs habitables, és indispensable millorar la superfície dedicada al vianant, la seva accessibilitat, confort i seguretat. I això, ens obliga a disminuir l'espai dedicat al vehicle privat i reordenar els desplaçaments i espais dedicats al repartiment de mercaderies i serveis a les ciutats.

Propostes des de l'ESS

En aquests moments les propostes de mobilitat des de l'ESS són encara modestes i residuals, però tanmateix l'ESS podria tenir un paper rellevant en els proper anys en el camp de la micrologística i la «darrera milla» on el repartiment porta a porta (en especial de productes de comerç electrònic o de proximitat) en un context de transició ecològica i energètica.

Els sistemes universals d'ús compartit de diferents tipus de vehicles, però sempre des de la visió sense afany de lucre, i de servei, també podrien tenir un esclat d'actuació, però a un nivell més local.

Cal considerar també aquells nous serveis on l'augment de la demanda en els propers anys serà exponencial: personal tècnic de mobilitat, enginyeria en diversos camps des de l'urbanisme a les noves tecnologies; i altres tipus de serveis que encaminin a la societat en conjunt a un veritable canvi cultural, és a dir: personal tècnic d'informació, assessorament, formació i educació per a tot nivell d'usuàries; però posant com a prioritat absoluta la presència d'aquestes pràctiques en el currículum escolar, bàsic per a les properes generacions.

Cal comptar amb la potenciació de la base d'entitats de l'educació o difusió ambiental (on hi ha gran representació d'entitats ESS), atesa la importància del seu impacte social, i on segurament la demanda a futur també pot crear manca de professionals.

La necessitat cap a la disminució del consum i en particular el consum energètic associat a la mobilitat demandarà del creixement de les entitats de les ESS en aquest camp a mida que la demanda social sigui més profunda. I aquesta passa per a la demostració real i eficient de les alternatives i d'un impacte de la informació, formació i assessorament perquè aquest sigui un canvi cultural educatiu i social profund.

S8: Tecnologia i Digital

Barcelona, seu del "supercongrés" World Mobile Congress, que cita les grans multinacionals del sector de la telefonia mòbil i reuneix milers de participants (109.000

el 2018), concentra el 18,3% d'empreses de tecnologia de Catalunya i el 48,4% de llocs de treball del sector català.

Però mentre Barcelona és reconeguda per la instal·lació d'empreses de tecnologia, persisteixen bretxes digitals entre barris, edats i nivells d'estudis: el 16% dels habitatges de la ciutat no tenen accés a Internet (el 38,3% a Torre Baró, Ciutat Meridiana i Vallbona) i el 3,7% no en té perquè no s'ho pot permetre.

Barcelona està considerada, al costat d'Amsterdam, Bristol, París, San Francisco i Seül, una de les ciutats més col·laboratives del món; aquelles on s'estableixen iniciatives públiques i privades que afavoreixen l'economia col·laborativa. El problema ve quan es confonen models socialment responsables, que impulsen la innovació i el benestar col·lectiu des del principi del compartir amb usos de tecnologia o no (espais de cotreball, grups de consum, bancs del temps, monedes complementàries, intercanvis de productes de segona mà, etc.), amb les grans plataformes tecnològiques de serveis en turisme, mobilitat, habitatge, etc.

Aquestes darreres són empreses agressives, massives, especuladores de dades, que compten amb inversions estratosfèriques malgrat que no han demostrat encara ser rendibles, que intenten esquivar les regulacions estatals i locals, i que tenen clars impactes negatius en la vida de la gent. Les anomenen "unicorns".

Davant aquesta intervenció extractiva del valor del compartir 42 ciutats del món es van donar cita a Barcelona el 2018 i van signar la Sharing Cities Declaration per posar límits als despropòsits que les ciutadanes i ciutadans viuen de resultes del capitalisme de plataforma¹⁶.

Des de 2016, i com a contestació al World Mobile Congress, s'organitza a Barcelona el SobTEC, el Congr s de Sobirania Tecnol gica. Aquest parteix de que «l'expansió i evolució de les tecnologies informàtiques han generat canvis en la nostra manera de treballar; relacionar-nos i comunicar-nos amb una velocitat que no deixa espai a la reflexió. S'ha propiciat, per una banda, el subjecte passiu que consumeix productes i serveis, i per una altra, s'ha accentuat la cosificació de les relacions socials a través de la compra d'aquests productes. És en aquest punt on és important l'apoderament col·lectiu per aconseguir que, aquestes millores tecnològiques, ens portin a satisfer les nostres necessitats i a poder viure millor en el nostre medi ambient.»

En clau d'ESS, avui 28 cooperatives i entitats¹⁷ proveeixen serveis tecnològics a la ciutat de Barcelona, desenvolupen plataformes cooperatives o desenvolupen propostes de consum cooperatiu en el camp tecnològic, que se sumen a una comunitat tecnològica que es dona cita, també cada any, a la TecnoFESC. Barcelona i Catalunya compten amb projectes de referència com Guifi.net, Som Connexió o Som Mobilitat.

L2: Visualitzar l'ESS com una realitat de prestigi a la ciutat

No disposem d'un observatori de mesura de l'ESS a la ciutat que integri les diferents fonts i dades, així que disposem sempre de visions parcials i fraccionades del pes de l'ESS barcelonina.

¹⁶ Platform Capitalism, Nick Srnicek, 2016.

¹⁷ Dada recollida de PamaPam i TecnoFESC.

El 2015¹⁸ l'Ajuntament estimava que a Barcelona hi havia més de 53.000 persones contractades/sòcies treballadores en entitats i empreses de l'ESS, més de 500.000 persones eren sòcies d'una cooperativa de consumidores i usuàries i 113.000 persones eren mutualistes.

El 2016 les entitats socials catalanes van atendre 1.584.000 persones, dedicant-hi en conjunt prop de 3M€, una xifra que corresponia al 1,37% del PIB català. Aquell any es registraven: 559.000 persones sòcies, 87.700 persones treballadores, 563.000 donants i 367.000 voluntaris i voluntàries¹⁹.

Així mateix, s'estima que al conjunt de la ciutat hi ha 5.350 entitats sense ànim de lucre, de les quals entre 4.700 i 4.800 són associacions. Aquestes organitzacions es distribueixen de forma desigual entre els diferents districtes, de manera que l'Eixample acull el 20% de les entitats, i el segueixen Ciutat Vella i Sants-Montjuïc, que agrupen el 14% i el 13% respectivament. A Barcelona, 7 de cada 10 són associacions de base, el 44% realitza activitats només al municipi, i mentre el 30% té entre 11 i 30 persones actives un altre 30% té entre 31 i 100.

Malgrat identificar que Barcelona pateix problemes greus com l'accés a l'habitatge, la pressió turística o el trànsit²⁰, la ciutadania en té una imatge majoritàriament positiva i la solidaritat es percep com un valor característic de Barcelona²¹.

La ciutat, a més, ha esdevingut referent i còmplice d'altres ciutats (tant de Catalunya, com de la resta de l'Estat i del món), enxarxant-se amb elles a través d'espais com: la CGLU (Ciutats i Governos Locals Units), la Xarxa Espanyola de Ciutats Saludables, C.I.T.I.E.S. (xarxa global per l'ESS), la Xarxa de Pobles i Ciutats pels Drets Humans, el Pacte d'Alcaldes i Alcaldesses pel Clima i l'Energia (en el marc de la Xarxa de Pobles i Ciutats per la Sostenibilitat), la Coalició Europea de Ciutats contra el Racisme o l'XMESS (la xarxa catalana de municipis per l'ESS).

L3: Crear i consolidar estructures estratègiques de l'ESS

L'ecosistema de l'ESS a Barcelona és fort i divers. La base associativa està formada per més de 5.350 entitats que s'agrupen en estructures de segon, tercer i quart nivell amb la voluntat de sumar complicitats i augmentar el seu impacte.

La pertinença a organitzacions de segon nivell o superior (com ara federacions, coordinadores, plataformes, xarxes, etc.) és un signe d'estructuració i vertebració de l'ESS barcelonina, impulsant espais de treball col·lectius d'acord amb uns interessos comuns.

Les entitats s'agrupen seguint estratègies diverses, però el més habitual és establir criteris territorials o sectorials. A Barcelona existeixen estructures de referència sectorials: l'Associació Economia Social Catalunya (AESCAT); la Confederació de Cooperatives de Catalunya; la Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya; la Confederació Associació Empresarial del Tercer Sector Social de Catalunya; la Federació de Mutualitats de Catalunya; el Consell d'Associacions de Barcelona (CAB); i la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya.

Aquest ecosistema ha anat generant eines i estructures destinades a visibilitzar i enfortir l'ESS de la ciutat, com per exemple el PamaPam que geolocalitza més de 450

¹⁸ L'economia social i solidària a Barcelona, Anna Fernández i Ivan Miró (La Ciutat Invisible). Ajuntament de Barcelona, 2016.

¹⁹ Baròmetre 2017 del Tercer Sector Social. Taula del Tercer Sector Social, 2017.

²⁰ Enquesta de Valors Socials 2018. Ajuntament de Barcelona, 2018.

²¹ Barcelona a ulls del món. Ajuntament de Barcelona, 2019.

iniciatives d'ESS de la ciutat, el Balanç Social²² que permet posar el valor el compromís vers una gestió responsable i que és utilitzat per gairebé 190 entitats (més de 400 a tot l'Estat), o l'Observatori de l'ESS, entre d'altres.

Tot i aquest dinamisme, l'ESS de la ciutat té un recorregut per davant per consolidar estructures estratègiques que ajudin a posar en valor l'aportació de les entitats i iniciatives que la conformen.

L4: Territorialitzar l'ESS en els barris i districtes

L'ESS té una presència notòria a tots els barris de la ciutat de Barcelona, i s'hi han comptabilitzat gairebé 5.000 iniciatives²³ de producció, consum, estalvi, previsió, gestió, distribució, cures... enfocades a la resolució solidària de les pròpies necessitats i les dels seus entorns.

A nivell territorial es desplega de forma desigual al llarg dels diferents districtes. L'Eixample, el més poblat de la ciutat, també és on es comptabilitzen més iniciatives doncs concentra 892 iniciatives, un 19% del total. El segueixen els districtes de Sant Martí i Gràcia (12%), Ciutat Vella i Sants-Montjuïc (11%). A Sarrià-Sant Gervasi, Horta-Guinardó i Les Corts s'hi localitzen el 7-8%. Finalment, en un quart nivell hi ha els districtes amb menys concentració: Sant Andreu i Nou Barris (6%).

Des de la perspectiva municipal, l'ESS s'ha convertit en un component fonamental per combatre les desigualtats socioeconòmiques de la ciutat, que es concentren intensament en determinats barris i districtes. S'han prioritzat les actuacions i accions segons les necessitats de cada un d'ells i es coprodueix amb barris i districtes el disseny, la planificació, l'execució i l'avaluació de les actuacions. Així l'ESS s'ha tingut present en el disseny del Pla de Barris de l'Ajuntament i els Plans de Desenvolupament dels Districtes liderats per Barcelona Activa.

Actualment estan consolidades diferents xarxes locals d'economia solidària a la ciutat: Impuls Cooperatiu de Sants, XES Sant Andreu, XES Poble Sec – Cooperasec, la Taula Eix Pere IV i Proa a la Mar (Barceloneta). En fase de creació n'hi ha tres més: CooPoblet (a Sagrada Família), la FiRRRa (Guinardó) i Sarrià-Sant Gervasi Coopera. Cada xarxa impulsa línies de treball pròpies, que es complementen amb la resta, de manera que creen un coneixement col·lectiu que enforteix el territori. A més, són un molt bon exemple de treball conjunt entre iniciatives cooperatives més socioempresarials, iniciatives populars comunitàries, mitjans de comunicació locals i alternatius, grups locals d'organitzacions transversals com Som Energia, Fiare o Coop57 i moviments socials i veïnals com la PAH, les associacions de veïnes, el moviment agroecològic o l'economia pel bé comú.

En els darrers anys s'estan consolidant espais locals que aprofiten el dinamisme de les entitats de l'ESS i impulsen dinàmiques destinades a articular i posar en comú les iniciatives socioempresarials i les comunitàries en els barris de la ciutat: Ateneu de 9B, Ateneu L'Harmonia, Lleialtat Santsenca, Coòpolis, BiciHub, els espais del Grup ECOS, l'Ateneu La Base de Poble Sec, o les entitats de la Xarxa d'Espais Comunitaris, entre altres. Molts d'aquests espais s'articulen en el marc de la política local de gestió comunitària dels béns públics (qüestió vinculada estretament amb la línia anterior d'estructures estratègiques); altres són espais promoguts plenament per les iniciatives d'ESS o per la ciutadania.

²² [Informe del mercat social català 2018. XES. 2018.](#)

²³ L'economia social i solidària a Barcelona, Anna Fernández i Ivan Miró (La Ciutat Invisible). Ajuntament de Barcelona, 2016.

L5: Generar més marcs de coproducció de polítiques públiques amb l'ESS

L'època que vivim reclama una nova governança basada en la participació i la implicació de la ciutadania, les entitats de l'ESS aporten proximitat, arrelament al territori i tot el potencial de l'acció comunitària. L'objectiu és construir ciutats al servei de les persones i no del negoci; ciutats vivibles, amb perspectiva de gènere i que acompanyin en tots els moments del cicle vital de les persones.

En els darrers anys l'ESS s'ha convertit en agent clau per a la identificació, el disseny i la implementació de polítiques públiques, posant en valor el protagonisme de la societat civil. El municipalisme està a la base del procés de repensar la democràcia a nivell global i Barcelona té una trajectòria en coproducció públic-comunitària que s'està enfortint en els darrers anys.

En el camp social, iniciatives com *l'Acord Ciutadà per una Barcelona inclusiva* és un gran espai amb la implicació de 730 entitats on es delibera, es decideix i s'actua conjuntament. Recentment s'ha aprovat *l'Estratègia d'inclusió i reducció de les desigualtats socials de Barcelona 2017-2027*²⁴ que articula amb objectius compartits, les actuacions d'inclusió social de l'Ajuntament de Barcelona i dels actors de la ciutat amb un horitzó temporal de deu anys, i promou la coproducció a través del treball en xarxa i l'impuls de projectes estructurants.

Des del Consell de Ciutat s'ha impulsat una xarxa dels organismes de participació sectorial existents: Turisme, Benestar Social, Cooperació Internacional, Educació, animals, Consum, Comerç, Sostenibilitat, Habitatge Social, Cultura, Esport, entre altres.

Experiències com Alencoop o Diomcoop són un exemple molt concret de treball conjunt de l'Ajuntament, un col·lectiu de persones en situació de vulnerabilitat i una sèrie d'entitats d'ESS que hi donen suport. Altres iniciatives com el Programa Làbora d'inserció laboral per a col·lectius vulnerables, els Punts d'Assessorament Energètic o el projecte B·Mincome de garantia de rendes, són alguns exemples d'iniciatives de coproducció de polítiques públiques en les que l'ESS està tenint una participació creixent.

En el camp ambiental, el Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat 2012-2022 és el marc de referència per a totes les organitzacions ciutadanes que volen contribuir a la millora de Barcelona. Les organitzacions compromeses s'integren a la xarxa Barcelona + Sostenible, formada actualment per més d'un miler d'entitats, empreses, centres educatius i institucions. El propòsit és assolir els objectius del Compromís amb la suma de les accions de tots els membres de la xarxa.

En el camp de la participació, a més dels pressupostos participatius, els Plans de Barri i els Plans de Desenvolupament dels Districtes, recentment s'ha configurat el decidim.barcelona, la plataforma digital de participació de l'Ajuntament de Barcelona per construir una ciutat més democràtica, que és alhora l'espai de referència per construir una ciutat oberta, transparent, col·laborativa i amb el protagonisme de qui l'habita, així com una comunitat de persones interessades en millorar i vigilar la qualitat dels processos i de la mateixa plataforma.

²⁴ <http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/estrategiainclusio.html>

L6: Contribuir a prevenir i reduir les desigualtats socials dintre la ciutat

La ciutat de Barcelona ha vist incrementats els processos de desigualtat social i precarització social a partir del 2008. Algunes dades així ho demostren:

- L'any 2016 a Barcelona hi havia 127.959 llars que destinaven més d'un 40% dels seus ingressos a cobrir despeses d'habitatge (el 19,3% del total de llars de la ciutat).²⁵
- La distància l'any 2015 entre la mitjana dels 5 barris amb major i els 5 barris amb menor RFD / per capita és de 34.391 euros.²⁶
- L'any 2016, la taxa de pobresa laboral era del 9,8%.²⁷
- El 9,1% de les persones no poden mantenir la llar a una temperatura adequada.²⁸

L'esforç compartit entre l'Ajuntament i les entitats de l'ESS ha multiplicat les accions de resposta davant d'aquesta situació. Per posar alguns exemples, el pressupost dedicat a fer front a l'exclusió social s'ha duplicat, les entitats socials han augmentat les seves prestacions a les persones incrementant els seus equips i canalitzant el compromís social de la ciutadania sota la forma de voluntariat social i s'han desplegat i enfortit nous moviments socials orientats a fer efectiu el dret a la ciutat i, en especial, els drets socials de les persones.

A través de l'*Estratègia d'inclusió i de reducció de les desigualtats socials 2017-2027*²⁹ s'articulen, sota objectius compartits, 892 projectes i serveis impulsats per 167 entitats socials, xarxes i departaments o organismes municipals; a més, es promou el desplegament de noves xarxes d'acció i projectes tractors per coproduir projectes d'inclusió social en temes transversals i clau per reduir les desigualtats socials a la ciutat.

Aquesta capacitat d'organització i acció conjunta, en el marc de l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, és el que diferencia l'acció social de Barcelona de qualsevol altre ciutat.

En el seu conjunt, l'acció social de la ciutat ha aconseguit resistir millor els processos d'exclusió social, en comparació amb el conjunt de l'àrea metropolitana de Barcelona, Catalunya i de les grans ciutats de l'Estat espanyol, tal com es recull a l'avaluació del Pla d'inclusió social 2012-2015 de Barcelona i la de l'Estratègia compartida de l'Acord Ciutadà.

L7: Contribuir a democratitzar l'economia de la ciutat

Per avançar cap a una democràcia cal facilitar la incidència, deliberació, coproducció i decisió de la ciutadania sobre els assumptes que l'afecten. Amb la participació ciutadana es pren part d'aquest conjunt de decisions polítiques transcendent la mirada individual, perquè prengui protagonisme allò col·lectiu.

L'octubre del 2017 es va aprovar el nou Reglament de participació ciutadana de la ciutat de Barcelona, fruit d'un procés ampli entre els diversos grups municipals; les associacions i organitzacions; els òrgans de participació i la ciutadania, i que va donar

²⁵ Idescat i IERMB. Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2016.

²⁶ Estadística municipal i revistes de Barcelona Economia núm.: 71, 74, 77 i 80. Dades de districte i barri dels anys 2011, 2012 i 2013, calculades pel Departament de Recerca i Coneixement a partir de les dades publicades per Barcelona Economia.

²⁷ INE i Idescat: Enquesta de condicions de vida, 2016.

²⁸ Enquesta de Salut de Barcelona, 2016.

²⁹ <http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca/estrategiainclusio.html>

com a resultat un nou marc que defineix els canals de participació política; els recursos necessaris per dur-ho a terme i un sistema de garanties que ha de vetllar per la bona utilització i eficiència d'aquests canals.

El Reglament actual suposa un fort impuls de la iniciativa ciutadana, fomenta els canals de democràcia directa, aposta per una participació híbrida entre el món digital i presencial, cosa que afavoreix la transparència i la traçabilitat, i posa especial atenció a garantir una participació inclusiva que tingui en compte la diversitat i les necessitats de tota la població de Barcelona.

La ciutadania de Barcelona mostra una gran predisposició i interès per participar activament en la vida municipal i comunitària. Gairebé el 80% de les persones de Barcelona es mostren molt disposades (25,3%) o bastant disposades (53,4%) a participar en espais de participació ciutadana per decidir alguna qüestió important relacionada amb el seu barri. Els àmbits on es destaca un major interès en participar són les polítiques socials (45%), l'habitatge (24,5%), la cultura (17,2%) i la promoció econòmica (10,8%). A més, el 31,8% de les persones de Barcelona és membre d'alguna associació o entitat sense ànim de lucre, i d'aquestes, el 36,1% es defineix com a participant activa en la presa de decisions de l'entitat.³⁰

Per aprofitar aquest potencial, caldrà treballar conjuntament models transformadors d'enfortiment socioeconòmic territorial, que avancin en la democratització econòmica de la ciutat. Això és, codissenyar l'estratègia per la transformació econòmica local, a partir de grups de treball, que donin suport tant a l'articulació territorial de les iniciatives, promovent cadenes solidàries en sectors productius i reproductius estratègics (cultura, alimentació, mobilitat, finances, habitatge, cures...), tot apostant per la transició democràtica, feminista, ecològica i antiracista del conjunt de l'economia local.

L8: Desenvolupar les palanques estratègiques que impulsin l'Estratègia

Anomenem palanques estratègiques aquells grans àmbits d'actuació que serveixen com a instrument per complir els objectius marcats per les línies estratègiques generals. Identifiquem cinc àmbits que poden fer de palanca de la resta: el consum conscient, la compra i la contractació pública responsable, l'educació, el finançament i la nova gestió pública.

P1: Consum conscient

Entenem per consumidores conscients³¹ aquelles que pensen en les conseqüències de les seves decisions de consum: com afecten les persones, la comunitat i el medi ambient. «El consum conscient es basa en tres pilars: consumir menys, consumir sense comprar i comprar amb criteri.»

Quan el criteri s'insereix en els valors de l'ESS, el consum esdevé una eina molt poderosa que les veïnes i veïns de Barcelona tenen al seu abast per viure de forma més sostenible i sense contribuir a injustícies socials.

Moltes d'aquestes opcions de consum són assequibles a una part significativa de la ciutadania quan es desenvolupen col·lectivament. Barcelona compta amb la presència

³⁰ Enquesta Participació ciutadana i associacionisme. 2017

³¹ Seguint la definició d'Opcions, sccl.

de les opcions de consum cooperatiu més rellevants de Catalunya, entre altres i per ordre d'antiguitat:

- Abacus, amb 50 anys d'història, més de 926.000 de sòcies consumidores i 541 sòcies treballadores³²;
- Coop57, la cooperativa de serveis financers ètics i solidaris creada el 1995, formada per 881 sòcies de serveis i gairebé 4.200 sòcies col·laboradores, que el 2018 va concedir 262 préstecs nous per un valor de més de 14,5 M€, la xifra més alta mai assolida³³;
- Guifi.net (amb seu a Gurb des de fa 15 anys), la xarxa ciutadana de telecomunicacions de comuns oberta, lliure i neutral que ja uneix 35.735 nodes³⁴ (654 a Barcelona);
- Som Energia (amb seu a Girona des de 2010 i grup local a la ciutat comtal) amb més de 60.000 sòcies consumidores i més de 100.000 contractes³⁵;
- Fiare Banca Ètica (amb seu a Bilbao i oficina comercial a L'Eixample, oficialitzada com a Àrea de Banca Popolare Etica a Espanya el 2014), amb gairebé 3.000 sòcies, 142.456.000 € d'estalvis i 273 préstecs concedits per valor de 41.214.000 €³⁶;
- Som Connexió (amb seu a El Prat del Llobregat des de 2013 i espai de treball a la XES Sant Andreu) amb més de 5.000 sòcies consumidores i més de 9.000 contractes³⁷;
- Opcions, amb més de 2.000 sòcies consumidores i 15 cooperatives (la majoria de consum) que en són sòcies de serveis i col·laboradores.

Aquestes experiències mostren l'important potencial del consum com a palanca estratègica per a l'ESS, quan s'alinea amb els seus principis, valors i pràctiques.

P2: Compra i contractació pública responsable

L'ESS ve reclamant des de fa temps una major responsabilitat de les administracions públiques en els seus criteris de compra i contractació:

- Des de 2008 la Taula de Tercer Sector Social reclama i ofereix dades sobre l'aplicació de clàusules socials en la contractació pública, en especial en la prestació de serveis a les persones (que ocupen gran part de l'activitat de les seves associades).
- Des de 2013 SETEM Catalunya, Alternativa 3, Fiare Banca Ètica, FETS (Finançament Ètic i Solidari) i Oxfam Intermon desenvolupen una campanya de promoció de l'ús del comerç just i la banca ètica per part dels municipis, posant de relleu que «només el 0,17% de les compres de comerç just són fetes per les administracions públiques i, a més, els bancs que inverteixen en armes són els principals proveïdors de la majoria d'institucions.»
- La XES ha treballat en els darrers anys per introduir el Balanç Social com a eina i criteri per a l'aplicació de clàusules socials en convocatòries de subvenció municipals.

³² Memòria 2018, Abacus.

³³ Memòria 2018, Coop57 Catalunya.

³⁴ Dades consultades a setembre de 2019.

³⁵ Dades consultades a setembre de 2019. Segons la memòria de Som energia de 2018, de les 54.396 sòcies, el 66,4% eren de Catalunya.

³⁶ Dades a 30/8/2019, de l'estat espanyol.

³⁷ Dades consultades a setembre de 2019.

- El treball de la Comissió de Compra Pública de REAS Red de Redes (on participa la XES), que va possibilitar que gran part de les esmenes proposades per l'ESS s'introduïssin a la tramitació de la llei 9/2017 de Contractes del Sector Públic.
- Cal que hi hagi voluntat política perquè el capital amb ànim de lucre no s'emporti projectes que neixen de l'ESS.

L'Ajuntament de Barcelona impulsa la contractació pública sostenible que integra mesures socials, ambientals, ètiques i d'innovació per: garantir els drets laborals, socials i ciutadans de les persones que executin el contracte públic i de les persones destinatàries o usuàries del mateix contracte; impulsar una economia local circular i sostenible; promoure l'activitat econòmica de les mitjanes, petites i microempreses locals i, singularment, de les empreses d'economia social.

Entesa en aquests termes, la compra i contractació pública, en especial de l'Ajuntament de Barcelona que dedica al voltant de 1.100 M€ a proveïments, pot esdevenir una excel·lent palanca per al desenvolupament de l'ESS en els propers anys.

P3: Educació

L'educació com a part essencial del procés de socialització de les persones, que ens dona eines i coneixements per viure en societat, és sens dubte una de les principals palanques per construir un nou futur de la ciutat on, partint d'unes estructures i recursos públics de qualitat i d'accés universal, l'ESS tingui un paper rellevant.

La Plataforma per una Educació en Economia Crítica (PLEEC), formada per persones i entitats (associacions, sindicats, cooperatives, xarxes, seminaris, etc.) de naturalesa, ideologia i objectius variats i diferents, neix per denunciar el conveni EFEC (Educació Financera a les Escoles de Catalunya) que compta amb una borsa de voluntàries, treballadores i jubilades de bancs i caixes, que ofereixen formació a les escoles sobre la gestió dels pressupostos personals, la planificació financera i l'estalvi a llarg termini i com endeutar-se amb seny amb productes de crèdit.

Aquesta plataforma és la reacció a un dels exemples de com l'educació pot emmarcar el sistema capitalista com l'únic model econòmic possible, deixant de banda la pluralitat i el pensament crític imprescindible en tot procés educatiu i de desenvolupament personal.

L'educació activa, vivencial i experiencial, l'educació feminista, ecologista i solidària, l'educació cooperativa, etc. són alhora marcs de pensament, metodologies i continguts necessaris per a fomentar l'esperit crític, l'empatia, el sentiment de comunitat i la corresponsabilitat social d'infants i joves. A més, les polítiques educatives són essencials per crear habitants de ciutats i pobles que usen modes de transport no contaminants conscientment des de la infantesa.

L'ESS en aquest camp hi té llarga experiència tant en el camp reglat (hi ha 15 cooperatives d'ensenyament, el 35% del total a Catalunya), com en l'educació en el lleure (hi ha 463 entitats socials d'educació en el lleure a la ciutat i el 20% de les entitats del Tercer Sector Social s'hi dediquen).

P4: Finançament

«L'actual sistema financer i fiscal contribueix a mantenir i fins i tot augmentar la desigualtat i la pobresa al nostre país i arreu del món, doncs vulnera drets socials i econòmics de bona part de la població. [...] El sistema financer tradicional desenvolupa aquesta funció d'intermediació financera amb l'únic objectiu de maximitzar beneficis, i aquest objectiu del màxim benefici determina que la banca tradicional ja no en tingui prou desenvolupant únicament aquesta funció d'intermediació, sinó que també fa grans inversions, sovint de caràcter especulatiu, als mercats financers sense importar-li, més enllà dels criteris de rendibilitat, la naturalesa del producte financer que es contracta o quina activitat, sector o empresa finança.»³⁸ I tanmateix, les entitats d'ESS en depenen.

La Taula del Tercer Sector Social de Catalunya ja va situar, el 2013, l'enfortiment de les capacitats financeres del sector com una de les seves prioritats. El Tercer Sector Social compta en conjunt amb importants mancances en aquest àmbit, que amb la crisi econòmica es van fer més evidents i van dur a greus dificultats de subsistència a moltes entitats.

Les finances ètiques han viscut en els darrers deu anys una visibilitat, reconeixement i captació de recursos enorme. Segons dades de l'Observatori de les Finances Ètiques³⁹ en el darrer any l'estalvi recollit s'ha incrementat en un 9,24% i els préstecs concedits (íntegrament a iniciatives d'ESS) per les entitats de finances ètiques s'han incrementat en el 24%.

P5: Nova gestió pública

Tan important és el que fan els governs locals com el com ho fan. Alguns criteris que podrien servir de referència són la transversalitat, la coproducció, la cooperació creativa amb la ciutadania i la paciència.

- Transversalitat. L'ESS no hauria de tancar-se en una única política pública, sinó que hauria d'irrigar totes les polítiques públiques locals. És important ajudar a construir confiança internes (entre àrees, serveis, regidories, etc.).
- Coproducció. Els governs locals haurien d'evitar la temptació d'hegemonitzar l'exercici polític; la present estratègia n'és una bona prova. La política de desenvolupament local En clau d'ESS s'hauria d'entendre com una política bàsicament relacional amb la xarxa d'agents que interactuïn en el territori, per a dissenyar, executar, seguir i avaluar conjuntament l'exercici polític, en el marc d'instàncies conjuntes de govern, amb funcionament democràtic i competències tant consultives com decisòries. Per exemple, seria important que la gestió de certes parts de sectors estratègics de l'economia (aeroports, ports, ferrocarrils, etc.) passés a entitats de l'ESS per poder influir-hi des de dins i aplicar el model de gestió de l'economia solidària.
- Cooperació creativa. Les persones han de ser, alhora, l'objecte i el principal subjecte del desenvolupament local. Les persones segur que disposen d'actius valuosos que el capital ignora o subutilitza: coneixements, habilitats, experiència, enginy, entusiasme, temps, solidaritat, etc. El repte és mantenir-

³⁸ Finances ètiques i solidàries. Valors límits i reptes. col·lecció EINES 3, XES i Pol·len edicions, 2018. Les entitats que han construït col·lectivament aquest llibre són (ordre alfabètic): Associació de Comunitats Autofinançades; Arç Cooperativa; Acció Solidària Contra l'Atur; Coop57; Finançament ètic i solidari FETS; Fiare Banca Ètica; Oikocrèdit. També hi han participat Nereida Carrillo Pérez i Irene Peiró Compains (redactores).

³⁹ <http://catalunya.oikocredit.es/k/ca/n5690/news/view/282235/68990/la-banca-etica-continua-creixent-segons-el-barometre-de-les-finances-etiques-2017.html>

los actius (l'individualisme, l'apatia i l'atur els desactiven) i ajudar-los perquè es connectin i detectin possibilitats de suport mutu.

- Pacència. L'ESS és pluja fina. Desenvolupar-la necessita temps i paciència; hem de preguntar-nos en quins terminis temporals volem treballar i obtenir resultats, i insistir tant com sigui possible en què les polítiques d'ESS han d'estar orientades a futur i associades a estratègies de llarg termini. Les iniciatives d'ESS es basen en processos col·lectius i, per tant, la seva presa de decisions és més pausada; en general és més sòlida, però molt poques vegades és ràpida ni atén els ritmes que els condicionants externs vulguin imposar. Quan les decisions col·lectives no estan madures, forçar-les és mala estratègia, només condueix a generar falsos acords o desavinences difícils de reorientar. Respectar aquests ritmes no sempre és fàcil, menys quan, des de la perspectiva de les administracions, el compliment de terminis públics marca sovint l'agenda i els pressupostos. Per exemple, la contractació pública en aquests camps es podria adaptar als criteris de l'ESS (com en el cas del Bicing) per fer l'accés més assequible per cooperatives i associacions sense ànim de lucre.

Siguin quins siguin els criteris i les condicions internes de partida, la principal recomanació sobre com abordar polítiques de desenvolupament local en clau d'ESS és partir del que ja hi ha, al territori, i atendre les seves necessitats. Hem de vetllar perquè els equips tècnics i polítics locals identifiquin, valorin i comptin activament amb les iniciatives que fa temps s'esforcen perquè l'ESS sigui una realitat en la seva comunitat i al seu territori.

L9: Transversalitzar els reptes de l'economia digital, l'economia feminista, les migracions i la transició energètica i ecològica

Hi ha reptes transversals que afecten tota l'Estratègia i, d'una banda demanen un nivell d'exigència al desenvolupament de la mateixa tenint present elements de context que condicionaran l'ESS en els propers anys i, d'altra banda, la doten de més coherència interna. Aquests reptes es plantegen des de l'economia digital, l'economia feminista, les migracions i la transició energètica i ecològica.

RT1: Economia digital

Tal com expliquen a SobTec, «l'expansió i evolució de les tecnologies informàtiques han generat canvis en la nostra manera de treballar; relacionar-nos i comunicar-nos a una velocitat que no deixa espai a la reflexió. S'ha propiciat, per una banda, el subjecte passiu que consumeix productes i serveis, i per una altra, s'ha accentuat la cosificació de les relacions socials a través de la compra d'aquests productes. És en aquest punt on és important l'apoderament col·lectiu per aconseguir que, aquestes millores tecnològiques, ens portin a satisfer les nostres necessitats i a poder viure millor en el nostre medi ambient. Ser sobirans tecnològicament comporta tenir els coneixements i la capacitat per decidir sobre la tecnologia.

[...] L'evolució de les tecnologies informàtiques està acompanyada d'una constant pèrdua de sobirania: el programari lliure no té una presència destacable en sectors on, a priori, hauria de ser hegemònic, com el de l'educació o l'administració pública; la

capacitat tecnològica de captar i analitzar dades de forma massiva s'està utilitzant per mercantilitzar les dades privades de les persones; les millores tecnològiques en sistemes d'informació, debat i presa de decisions no s'apliquen per ampliar les estructures democràtiques dels estats; i aquesta nova economia extractiva, sorgida gràcies a aquesta evolució tecnològica, se salta la legalitat i intenta normalitzar els seus serveis.»

Que l'Estratègia incorpori l'economia digital com a repte implica que les entitats signants:

a) Assumim com a pròpia la democratització de la tecnologia digital (*AD 30-36*) i per tant, donem suport a l'economia col·laborativa procomú i a les seves experiències locals (*Procomuns 9*).

b) Incorporem la mirada tecnològica en tot allò que ens proposem impulsar, tenint present el pes de la tecnologia en cadascuna de les línies estratègiques i, especialment, en cadascun dels sectors econòmics que prioritzem.

c) Ens comprometem a assolir una major nivell de sobirania tecnològica, amb la no distribució de programari privatiu, el rebuig a les donacions de programari privatiu per part d'empreses privades, ni de maquinari que obligui a usar-lo i l'oferiment de programari que funcioni amb la llengua pròpia de la ciutadania (*AD 11, 12, i 13*).

També exigeix que el propi procés de l'Estratègia generi coneixement procomú (obert i accessible), per tal que altres ciutats puguin aprendre i millorar l'experiència de l'ESS a Barcelona.

RT2: Economia feminista

L'economia feminista és l'estudi crític de les ciències econòmiques per tal de superar els biaixos androcèntrics, masculins i patriarcals. Es focalitza en temes de particular importància per a les dones, com el treball de cures, la segregació laboral, les deficiències als models econòmics (com per exemple la invisibilització del treball a la llar), i el desenvolupament d'altres maneres d'observar la realitat socioeconòmica i altres tipus d'indicadors com: l'índex d'apoderament de gènere, l'índex de desenvolupament humà (IDH), l'índex de desigualtat de gènere, l'índex de desenvolupament humà relatiu al gènere (IDG), l'índex de progrés real (IPR) (també anomenat índex de progrés genuí, IPG) i l'índex de benestar econòmic sostenible (IBES).

Incorporar l'economia feminista com a repte transversal a l'Estratègia suposa que les entitats signants:

a) Assumim un paper protagonista en la reivindicació del valor social de la cura (*MTSS p. 114*).

b) Aspirem a una transformació social profunda que augmenti la participació d'homes en els llocs de treball d'atenció directa i de cura de les persones en el tercer sector social, i de les dones en els llocs de treball d'entitats i empreses de l'ESS que operen en sectors tradicionalment masculinitzats, com les cooperatives tecnològiques (*MTSS p. 113-114*).

c) Incorporem de forma sistemàtica la perspectiva de gènere en la seva cultura organitzativa i de l'equitat de gènere: creació de plans d'igualtat i altres procediments per a la coresponsabilitat, la gestió de conflictes i la cura; facilitació de la conciliació flexibilitzant l'espai i el temps laboral (teletreball, adaptabilitat horària i dels espais) i

l'adopció d'altres mesures de suport a la sostenibilitat col·lectiva des de la perspectiva de l'economia feminista (*FCTC 10, MGDC 15, MTSS p. 110-111 i XES 6*).

En general, el repte de l'economia feminista també exigeix l'elaboració i difusió d'indicadors de qualitat de vida i d'avenç de l'ESS a la ciutat, més enllà del Producte Interior Brut.

RT3: Migracions

Tal com es recollia a la FESC de 2017, «els impactes de la crisi econòmica en el col·lectiu migrant, les dificultats legals i financeres tant per obtenir permisos de residència en el marc de la Llei d'estrangeria, com per engegar iniciatives formals de l'ESS com les cooperatives, fan que quedi lluny de l'ESS un sector de la societat que, per contra, té una necessitat important d'alternatives socioeconòmiques: el 17% de la població barcelonina⁴⁰, que sembla relegada a segments del mercat laboral més precaritzat (hostaleria, serveis, neteja, cura a persones), com una oportunitat capitalista d'abaratir costos i de crear relacions laborals més desiguals i segregacionistes.»

El projecte MigrESS, en l'estudi «Una economia solidària per a tothom? Persones migrades a l'economia social i solidària: límits i potencialitats», ha identificat l'escassa participació de persones migrades dins de les organitzacions formals de l'ESS de Barcelona; d'una banda per les altíssimes limitacions que la Llei d'estrangeria imposa a les persones migrades a participar-hi: «La Llei d'estrangeria impedeix un dels principis internacionals del cooperativisme: la lliure adhesió». D'altra banda, per la composició de l'ESS: majoritàriament blanca, nascuda al territori, d'estatus socioeconòmic mig i de nivell alt d'instrucció.

Tenir present que les migracions són un repte per a l'ESS en els propers deu anys implica que les entitats signants de l'Estratègia:

- a) Ens comprometem fermament amb la diversitat en la composició dels seus equips i membres.
- b) Apostem per la fórmula cooperativa entre la població migrada com a opció viable en processos de regularització, i generació d'ocupació i d'activitat econòmica per a aquests col·lectius (*XES 6*).
- c) Generem un acord de treball global i un marc de recursos suficients per abordar l'atenció a infants i joves menors no acompanyats i sense referents adults, que arriben a Barcelona (*3SS ap. 1*).

Incorporar el repte de les migracions a l'Estratègia també suposa que persones i col·lectius migrants han de ser co-protagonistes i, per tant, han d'estar presents activament en tot el procés de definició, desenvolupament, avaluació i revisió de l'Estratègia en els propers deu anys.

RT4: Transició energètica i ecològica

Quan parlem de transició ens referim a un canvi profund i radical, que s'orienta a les arrels de la crisi ecològica que ja hauríem d'estar afrontant, exigeix polítiques públiques valentes i un canvi cultural profund.

⁴⁰ El 18,5% el 2018, segons l'informe «La població estrangera a Barcelona. La població de Barcelona nascuda a l'estranger. Gener 2018» de l'Oficina Municipal de Dades de l'Ajuntament de Barcelona.

Bona part de les resistències a aquesta transició es troben, fonamentalment, en dues creences fortament establertes. D'una banda, la fantasia que en el futur podrem seguir utilitzant la mateixa energia i materials que ara però amb altres fonts més «verdes», perquè la tecnologia així ho resoldrà. Però la comunitat científica demostra que no es tracta de substituir unes energies per unes altres per mantenir el mateix nivell de consum, sinó que la clau és disminuir aquest consum (transició energètica).

De l'altra, la ceguesa i manca de reconeixement de les societats del «món ric» que elles estan construïdes sobre la base de l'explotació, l'espoli, la injustícia, la inequitat i la precarietat del «món no ric», fent que una proporció molt petita de la població mantingui nivells de vida en ocasions obscurs, mentre la gran majoria sosté vides no dignes fruit de l'extractivisme d'aliments, de materials fòssils, de força de treball absolutament precaritzada... als seus territoris.

Es tracta doncs de generalitzar la cultura del repartiment dels bens escassos (viure tota la població amb menys) i la justícia climàtica (tenir els mateixos drets a una vida digna i sostenible). I aquí els plantejaments de la transició ecològica apunten necessàriament a combatre l'ecologisme identitari, és a dir, aquell que ofereix solucions «per als nostres», deixant fora la població procedent de països d'on precisament s'extreuen els recursos per mantenir el nivell de vida dels països «rics», i excloent-ne grans nuclis de població que no poden permetre's vehicles elèctrics, plaques solars o aliments agroecològics, i que ja no podran treballar més en sectors econòmics que patiran canvis radicals o quedaran definitivament anul·lats.

Tal com explica Yayo Herrero⁴¹, les ciutats són els territoris on més consum energètic i de materials es produeix, on més gasos d'efecte hivernacle s'emeten, i on es consumeixen la major part dels productes que han necessitat excessos energètics, extracció massiva de materials i generació de gasos d'efecte hivernacle, per a ser servits a les ciutats. I si bé aquestes són les principals responsables dels usos materials del planeta, són alhora els espais més vulnerables, perquè en elles difícilment es produeix res que «serveixi per estar viva», i sense el flux constant d'entrades de mercaderies necessàries i de sortides de residus que generen, col·lapsarien.

Així, les ciutats són els espais on més actuacions es poden (i s'han de) fer per afrontar la crisi ecològica: transformacions en el sistema de transport i mobilitat, transformacions en el sistema alimentari, remodelacions del sistema d'edificacions i moratòries al creixement urbà, redistribució dels nuclis i centralitats veïnals, etc.

Incorporar el repte de la transició energètica i ecològica suposa, per a totes les entitats signants de l'Estratègia:

a) Acceptem de forma profunda i conscient que vivim en un planeta finit que ha arribat al seu sostre d'explotació i esgotament en molts camps i que, per tant, no podem seguir creixent i vivint tal com ho hem fet fins ara, definint estàndards de suficiència que ens permetin a totes viure dignament i de forma justa, però amb menys.

b) Ens comprometem a estalviar recursos naturals, assolint la màxima eficiència en la seva producció, distribució i ús, en especial de l'aigua i l'energia (CCS 4.5), així com a donar suport a activitats orientades directament a la transició energètica i ecològica com la mobilitat sostenible, la valorització dels residus, el consum responsable, l'allargament de la vida útil dels productes (manteniment, recuperació, reparació i reutilització) i la compartició de serveis i productes (CCS 5.1).

c) Liderem la creació de productes i serveis sota lògiques d'eficiència ambiental, d'allargament de la vida útil i de compartir, que consumeixin el mínim de recursos i

⁴¹ <https://www.sostenible.cat/entrevista/yayo-herrero-el-feminismo-y-la-ecologia-se-encuentran-en-la-necesidad-de-sostener-la-vida>

generin el mínim de residus estalviar recursos naturals i assolir la màxima eficiència en la seva producció, distribució i ús, en especial de l'aigua i l'energia (CCS 5.1).

Annex 2. Detall de l'agrupació d'actuacions recollides de les diferents fonts documentals de l'ESS, que ha inspirat les línies estratègiques

Línies estratègiques

L1: Augmentar el pes de l'ESS en l'economia de la ciutat, la seva solidesa, articulació i extensió

1. Suport municipal a la creació d'empreses d'ESS, en especial per cobrir buits en les cadenes de valor dels sectors econòmics del municipi, i a la incorporació en les empreses ja creades d'aquest àmbit de persones que busquen feina o es troben en situació d'exclusió social (*FCTC 2, XES 6*).
2. Suport municipal a la creació d'entitats i empreses d'ESS formades per dones, i existència d'espais i formacions específiques per a elles (*XES 15*).
3. Suport municipal a l'emprenedoria i la incubació de nous projectes i iniciatives d'economia col·laborativa procomú (*Procomuns 2*).
4. Oferta municipal permanent de recursos específics d'assessoria, formació, acompanyament, incubació i activitats de *networking* per a nous projectes d'ESS i per consolidar els ja existents (*XES 6*).
5. Aplicació a les entitats i empreses de l'ESS dels màxims avantatges fiscals permesos per la legislació d'hisendes locals, al mateix temps que se'ls simplifiquen i agilitzen les relacions administratives, les convocatòries, les resolucions i els pagaments (*3SS ap. 7, CAB 14*).
6. Capacitació i incentivació de les gestories, assessories, col·legis professionals i altres prescriptors de la ciutat perquè sàpiguen acompanyar els processos de creació d'empreses d'ESS i/o els promoguin (*FCTC 2, XES 6*).
7. Col·laboració de l'Ajuntament en la transformació d'empreses mercantils i associacions en empreses d'ESS per part dels seus treballadors i treballadores per mitjà d'ajuts, d'un fons de garantia i de recursos formatius i d'acompanyament, entre altres instruments (*FCTC 5, XES 10*).
8. Creació d'una xarxa d'espais oberts de fabricació, *fablabs* i espais *maker*, amb programes educatius enfocats a la reparació i reutilització, i amb incentius econòmics. (*Procomuns 7*)
9. Renovació de l'Estratègia per l'Ocupació de Barcelona, actualitzant les seves mesures en col·laboració amb les entitats socials (*3SS, ap. 4*)
10. Definició d'una estratègia política transversal de suport al moviment associatiu, formal i informal, per enfortir-lo; aquest moviment constitueix un dels principals planters de les persones que crearan iniciatives d'ESS (*CAB 1, CCS 9.6*).
11. Suport tècnic i econòmic municipal a projectes que cerquin l'articulació i la intercooperació de l'ESS local, tant en l'àmbit territorial (ecosistemes cooperatius locals, pols cooperatius), com sectorial, articulant cadenes de valor solidàries (producció, distribució i comercialització...) en sectors com l'alimentació, la cultura, les energies renovables o la mobilitat i la logística sostenible (*FCTC 5, XES 8*).

L2: Visualitzar l'ESS com una realitat de prestigi a la ciutat

1. Aprofundiment de les entitats i empreses de l'ESS en els seus trets identitaris: orientació al bé comú, productes i serveis de qualitat, gestió democràtica, igualtat, perspectiva feminista, ocupació de qualitat, compromís social, solidaritat i sostenibilitat.
2. Presència de les entitats i empreses de l'ESS en els mitjans de comunicació i webs locals, visualització d'aquestes amb mapatges i guies, recuperació de la memòria cooperativa barcelonina, augment en el nomenclàtor d'institucions i persones vinculades a l'ESS, recerques, congressos i trobades d'ESS, fires d'ESS, etc. (*XES 14*).
3. Suport de les entitats i empreses de l'ESS a les petites i mitjanes associacions i a les activitats veïnals (*CAB 15*).

L3: Crear i consolidar estructures estratègiques de l'ESS

1. Suport municipal a l'enfortiment de les bases socials de les entitats representatives de l'ESS.
2. Consolidació d'estructures estratègiques per part de l'ESS com poden ser el Pam a Pam, el balanç social, l'Observatori de l'ESS, una borsa de treball de l'ESS, una moneda social pròpia, etc. (*GMS 60, 102, 103, 86 i 74-78*)
3. Recuperació, restauració i manteniment municipals de l'antic patrimoni cooperatiu i associatiu local, que ara és de titularitat pública, i cessió del seu ús a iniciatives de l'ESS (*XES 4*).
4. Promoció conjunta entre l'Ajuntament i l'ESS de segells de productes ecosocials, sense obsolescència programada, reparables, transparents i de codi obert i lliure (*Procomuns 8*).

L4: Territorialitzar l'ESS en els barris i districtes

1. Participació activa de l'ESS en els plans de desenvolupament econòmic (PDE) de districte, que tenen com a objectiu "generar activitat econòmica equilibrada, sostenible i arrelada als territoris, que contribueixi a satisfer les necessitats dels seus veïns i veïnes, a partir de la concertació d'una estratègia amb els actors del mateix territori" (*EDP, p. 19*).
2. Suport municipal en forma d'espais, marc normatiu i subvencions a les iniciatives sociocomunitàries d'ESS radicades als barris.
3. Promoció d'activitat econòmica d'ESS en clau de proximitat i de reequilibri territorial, tenint en compte les necessitats i les oportunitats existents a cada districte i barri (*EDP, p. 12 i 15*).

L5: Generar més marcs de coproducció de polítiques públiques amb l'ESS

1. Creació del Consell Municipal d'ESS, de composició mixta entre l'àmbit, l'administració i les entitats ciutadanes que ho requereixin, amb les funcions de proposar, supervisar i avaluar les polítiques municipals d'ESS; impulsar accions de formació, ocupació, desenvolupament local i promoció econòmica, i generar propostes de transició democràtica, ecològica i feminista per al conjunt de l'economia local (*FCTC 1, XES 1*).

2. Participació de l'ESS en els marcs de coproducció -entesa en un sentit ampli com a cocreació, cogestió, coseguiment i coavaluació- de les polítiques municipals: economia, urbanisme, mobilitat, noves tecnologies, salut, cultura, habitatge, etc. (3SS, ap. 7)
3. Reconeixement de les entitats i empreses del Tercer Sector Social com a actors del servei públic en les diverses temàtiques vinculades a les polítiques socials municipals (3SS ap.3).
4. Pràctica d'una governança relacional amb el Tercer Sector Social en matèria de serveis d'atenció a les persones (3SS ap. 7).
5. Creació d'òrgans conjunts entre l'Ajuntament i el Tercer Sector Social amb capacitat per acordar propostes i actuacions en l'àmbit social (3SS ap. 7). Foment municipal de la responsabilitat compartida amb el veïnat, les associacions i les entitats i empreses d'ESS en la planificació, la gestió, l'ús i el seguiment dels espais i serveis d'ús comunitari: equipaments, espais buits, horts, jardins, etc. (CCS 9.8).

L6: Contribuir a prevenir i reduir les desigualtats socials dintre la ciutat

1. Reivindicació conjunta entre les entitats representatives de l'ESS i l'Ajuntament per instar les administracions supramunicipals perquè dotin els ens locals de més recursos per finançar de manera suficient les competències socials que els són pròpies, com també aquelles considerades impròpies però que són necessàries per lluitar des del món local contra la pobresa i garantir la cohesió social (3SS ap. 1).
2. Desenvolupament d'estratègies d'inclusió i de reducció de les desigualtats socials a Barcelona, garantint la transparència en el seu desplegament i la coordinació amb les entitats del Tercer Sector Social (3SS ap. 1 i 2).
3. Ampliació del mercat laboral reservat per promoure l'ocupació de determinats col·lectius en risc d'exclusió i per prioritzar les empreses que facin esforços de responsabilitat social i legal, i incentius a la contractació de persones amb discapacitat en l'empresa ordinària (3SS ap. 4).
4. Reserva del 6% dels contractes públics municipals als centres especials de treball i publicitat sobre les partides pressupostàries que es destinen a les reserves de mercat (3SS ap. 4).
5. Compromís de les entitats i empreses d'ESS per augmentar la incorporació de col·lectius específics, com les dones, persones migrades i racialitzades, treballadores manuals, aturades, precaritzades i majors de 45 anys, amb suport municipal de tipus econòmic, tècnic i formatiu, quan escaigui (XES 2).
6. Reconeixement i potenciació dels centres socioeducatius del Tercer Sector Social (3SS ap. 1).

L7: Contribuir a democratitzar l'economia de la ciutat

1. Aplicació de polítiques que permetin a la ciutadania disposar de més temps per dedicar-se a l'acció col·lectiva i, entre aquesta, a l'ESS, i entre aquestes la democratització i socialització de les cures, la reforma horària i el desplegament complet de la renda garantida de ciutadania (CAB 7).
2. Impuls de la municipalització de serveis públics a través de la concertació publicocooperativocomunitària i, en d'altres casos, transferència de la gestió a entitats d'ESS sense ànim de lucre (XES 11).

3. Foment de la participació veïnal en la confecció dels pressupostos municipals (CCS 6.10, XES 14).

Sectors econòmics estratègics

S1: Agroecologia i alimentació

1. Augment de la producció alimentària local i de proximitat en el camí cap a la sobirania alimentària (CCS 10.5, XES 12).
2. Foment d'horts comunitaris en tots els barris de la ciutat com a espais de socialització i de producció d'aliments (CCS 10.5, XES 8, EICR B.4).
3. Generalització de l'ús dels aliments més saludables (ecològics, sense additius) als menjadors escolars i comunitaris (residències, hospitals, etc.) (CCS 3.5).
4. Suport a la gestió per part de les AFA/AMPA dels menjadors escolars públics, si escau, en cogestió amb entitats i empreses sense ànim de lucre de l'ESS.
5. Dret d'accés a una alimentació saludable i fi del malbaratament alimentari en tots els àmbits (3SS 4, CCS 5.7).
6. Suport municipal als grups i les cooperatives de consum agroecològic, facilitant-los espais, fent-ne difusió, etc. (EICR A.5)

S2: Atenció i cura de les persones

1. Assegurament per part de l'administració municipal que tota la ciutadania té satisfetes les seves necessitats de cura (XES 15).
2. Impuls d'un nou model de cures en què es redueixi el protagonisme de les famílies, i sobretot de les dones, en les cures, mentre els homes se'n corresponsabilitzen i augmenta el paper de les administracions, les xarxes comunitàries i l'ESS (MGDC p. 11 i 14).
3. Promoció de mesures per fer front a l'economia submergida en l'àmbit de l'atenció i cura de les persones i per millora les condicions de treball de les persones cuidadores (3SS ap. 2 i 4).
4. Suport municipal a la gestió col·lectiva de les cures: grups de criança, grups de suport a les cuidadores de persones grans, cooperatives integrals de cures formades per les persones treballadores i les usuàries, xarxes d'intercanvi de béns i serveis, bancs de temps, etc. (FCTC 10 i XES 8)
5. Creació d'estratègies de coordinació entre els diferents gestors de serveis d'atenció a les persones per millorar l'atenció personalitzada i avançar cap a un model d'atenció comunitària centrada en la persona (3SS ap. 7, EI 3.4).

S3: Comerç de proximitat

1. Suport municipal a la creació de cooperatives de serveis entre comerciants per dinamitzar els comerços locals i els mercats municipals, i per estalviar costos mancomunant recursos (FCTC 7).
2. Suport municipal a la creació de supermercats cooperatius, places de vendre d'ESS i, en general, d'espais de promoció i venda multiproducte d'ESS (GMS p. 46).

3. Suport municipal a la creació de botigues cooperatives i associatives de barri i d'altres iniciatives contribueixen a eixamplar les capacitats i potencialitats dels comerços i els serveis de proximitat en general (*EDP p. 14*).
4. Suport municipal a la creació i consolidació de plataformes digitals de comercialització de l'ESS (*GMS p. 50*).
5. Cessió a entitats i empreses de l'ESS dedicades al treball de cures i serveis a les persones, la petita producció urbana, els projectes artesanals i el comerç local de proximitat de baixos comercials de protecció oficial en locals buits en planta baixa (*FCTC 7; EDP p. 26*).
6. Incentius a l'aproximació de professionals autònoms i de pimes mercantils que operen amb criteris de proximitat i responsabilitat social cap als valors i principis de l'ESS (*XES 6*).

S4: Cultura

1. Impuls a la creació d'un ecosistema cultural que, mitjançant les eines i valors de l'ESS, connecti l'activitat de les pràctiques cooperatives, associatives i comunitàries de la cultura, i posi en el centre de la ciutat la democratització material de la cultura i un nou model cultural de caràcter publicocooperatiucomunitari (*CCB p. 16*).

S5: Energia

1. Assumpció de les propostes energètiques de la Xarxa per la Sobirania Energètica (*XES 12*).
2. Govern publicocomunitari de la comercialitzadora pública d'electricitat, entès com un espai de cooperació ciutadana inclusiu i facilitat on es produeixi conjuntament la diagnosi, la recerca i el debat de solucions, així com el rendiment de comptes el seguiment del l'acció de govern i la seva fiscalització (*XSE, B.8*).
3. Oferta de superfícies disponibles (teulades i terrenys municipals) a col·lectius ciutadans que vulguin impulsar un projecte de generació d'energia renovable local en les condicions acordades entre les dues parts (*XSE D.12*).
4. Obrir processos per al canvi del subministrador elèctric públic amb cooperatives energètiques (*XSE B.7*).

S6: Habitatge

1. Augment significatiu del parc municipal d'habitatges de lloguer assequible per tal que un 15% sigui habitatge social abans de finalitzar l'any 2028, d'acord amb el Pla Sectorial Territorial, recollit a la Llei d'habitatge de 2008 (*3SS ap. 3*).
2. Compliment de la reserva del 3% d'habitatge accessible, establert per la normativa en les programacions anuals d'habitatge de promoció pública (*3SS ap. 3*).
3. Augment significatiu de l'habitatge assistit i d'inclusió per a gent gran, víctimes de violència, persones sense llar, amb discapacitat i altres col·lectius amb necessitats especials (*3SS ap. 3*).
4. Recuperació de sòl públic i cessió temporal del dret de superfície d'una part d'aquest sòl a cooperatives d'habitatge sense ànim de lucre que potenciïn models col·lectius d'accés i tinença d'habitatge, així com de convivència (*XES 12, MGDC 26, CCS 7.3*).

5. Bonificació o exempció de taxes municipals a les cooperatives d'habitatge en cessió d'ús (*FCTC 3*).
6. Reconeixement del paper de les entitats del Tercer Sector Social com a actor de servei públic en les diverses temàtiques vinculades a polítiques socials i, molts especialment, a la gestió d'habitatges socials (*3SS ap. 3*).
7. Subvencions, suport tècnic i aportació de sòl públic a la regeneració dels barris de la ciutat, sobretot els que arrosseguen més dèficits socials, facilitant les necessitats de cura, accessibilitat, seguretat i mobilitat de les persones residents (instal·lació d'ascensors, supressió de barreres arquitectòniques, serveis compartits...), i implantant mesures d'eficiència energètica en les edificacions, mitjançant empreses d'ESS dedicades a la construcció sostenible, l'arquitectura i l'urbanisme sostenibles i participatius, i les energies renovables (*3SS ap. 3, MGDC 26*).
8. Rehabilitació dels edificis de les associacions amb els mateixos criteris esmentats en el punt anterior (*CAB 25*).
9. Foment municipal de la masoveria urbana, tant per a usos residencials com per a espais socials de les associacions (*CAB 24*).

S7: Mobilitat

Accessibilitat: persona (universalitat, ètica, equitat)

1. Promoció de serveis de transport públic que garanteixin l'accessibilitat universal i, per a aquelles persones en situació de vulnerabilitat per a qui no poden utilitzar el transport públic, garantir-los una opció alternativa perquè puguin accedir al lloc de treball, incloent-hi mesures que garanteixin l'accés per persones amb mobilitat reduïda (*3SS, ap. 4 i 5*).
2. Impulsar els aparcaments de bicicletes en nodes de transport, per exemple a prop d'estacions de tren, ferrocarrils, d'autobusos, etc. Seria cabdal que aquests aparcaments estiguessin gestionats per entitats de l'ESS.
3. La diferència entre el preu del transport públic i el transport privat (el primer més car en general) és un obstacle per augmentar l'ús del transport públic. Per tant, caldria fer un esforç per abaixar el preu del transport públic.
4. Crear una zona tarifària única pel transport públic.
5. Entomar i gestionar des de l'ESS el negoci dels mitjans de transport compartits a través de l'economia de plataforma. Una alternativa, per a indrets amb poca població o amb mala connexió de transport, seria la coordinació de grups menuts d'usuàries per compartir mitjans de transport privat (per exemple: pobles on es comparteixen cotxes per anar a l'hospital, a treballar/estudiar, furgonetes per fer mudances, etc.). L'ESS podria encarregar-se de gestionar-ho o de implementar el seu model de gestió.

Salut / Qualitat de l'aire

1. El patinet elèctric (mobilitat passiva) no pot ser una solució pels problemes de mobilitat i medi ambient. Per contra, s'ha de fomentar l'ús de la bicicleta, cargobicis, patinets sense electricitat..., en definitiva la mobilitat activa.
2. Fomentar el comerç de proximitat podria disminuir els desplaçaments. I en aquest sentit, el cooperativisme deuria dialogar més amb aquest ecosistema del comerç local.

3. Des de l'administració i des de la societat civil s'hauria de prioritzar l'espai de les persones i el transport sostenible i no el vehicle a motor. Per això caldria possibilitar alternatives viables al vehicle contaminant.
4. Els ingressos obtinguts amb els peatges es podrien invertir en infraestructures sostenibles i reforçar financerament les polítiques encaminades a la promoció dels modes de transport menys contaminants i sostenibles.
5. L'aliança entre personal tècnic/expert i els col·lectius activistes per influir en polítiques públiques de qualitat de l'aire és fonamental i s'ha de fomentar.

Governança / Participació / Incidència política

1. Es veu en les plataformes d'usuàries del transport públic un agent interessant per fer suport mutu/solidari i influir políticament. Per tant, cal impulsar i incentivar aquestes plataformes des de l'ESS.
2. Cal seguir impulsant el BiciHub (*EICR E.5*) com a centre de referència de la mobilitat sostenible i l'ESS a Barcelona. Concretament, cal esmerçar recursos per enfortir i expandir el seu model col·lectiu de governança.

Urbanisme / Espai Públic

1. Les superilles són útils, però ho serien molt més si n'existissin més i si no estiguessin aïllades. En definitiva, s'haurien de crear grans zones de trànsit limitat.
2. S'han de promoure els «Eixos verds», grans avingudes amb serveis socials concentrats en aquests eixos on el vehicle contaminant privat estaria limitat enormement o fins hi tot prohibit.
3. Concretament, al 22@ s'hauria d'augmentar la superfície de sòl destinat a habitatge per estimular el comerç de proximitat: els grans blocs d'oficines no fan viable la subsistència del comerç local.
4. Caldria alliberar l'espai públic que en aquests moments està dedicat als vehicle contaminant. Per exemple, ampliant els carrils bici i limitant l'espai que ocupen les motocicletes a les voreres.
5. S'hauria de seguir treballant en la línia d'actualitzar i/o crear les connexions de la xarxa de carrils bici de la ciutat, amb les ciutats de l'àrea metropolitana, en contacte directe amb Barcelona.
6. Caldria evitar els carrers pocs il·luminats per augmentar la inclusió de tot tipus de col·lectius als carrers.
7. Els aparcaments de bicicleta haurien de tenir tanta presència i visibilitat com la zona blava o la verda.

Accessibilitat: mercaderies i població

1. Suport a la creació d'empreses d'ESS dedicades a la distribució de les mercaderies a les botigues amb solucions d'última milla i amb bicicleta o vehicles elèctrics (*CCS 2.10*).

2. S'hauria de cooperativitzar el sistema de repartiment d'última milla amb nodes de distribució, amb mitjans de transport no contaminant i amb programari de plataforma en codi obert.
3. Caldria crear nodes multitasca: emmagatzematge, creació, distribució i venda.
4. L'ús nocturn de les vies de metro/tren/ferrocarrils per fer repartiment de mercaderies a tota Barcelona podria ser una solució sostenible.

Àmbit socioeconòmic: ocupació, empresa, entitats ESS, drets laborals

1. S'haurien de crear Escoles d'Ofici publico-cooperatives per donar cobertura a la necessitat creixent que sorgirà en els propers anys, per exemple: personal tècnic de mobilitat, enginyeria en diversos camps des de l'urbanisme a les noves tecnologies, personal tècnic d'informació, assessorament, formació i educació per a tot nivell d'usuàries.
2. Escalabilitat: cal finançament ètic i solidari per apostar per models d'èxit de l'ESS, fins i tot abans de tenir prou demanda del servei. Es contraposa el model de Som Mobilitat (cerca grups locals per acumular possibles clients i capital i després compra els vehicles) amb el de les empreses privades proveïdores de mobilitat contaminant en motocicleta (fan una gran inversió en les motos abans de tenir-ne demanda, però tard o d'hora l'aconsegueixen). En aquest punt es creu que la palanca estratègica del finançament ètic pot ser un factor determinant apostant per aquests models de negoci de l'ESS.
3. Les condicions dignes es paguen: s'ha de pagar el preu just per una feina digna. Per tant, cal redoblar els esforços per garantir unes condicions laborals dignes (per exemple, mitjançant la palanca estratègica de la contractació pública). El cobrament d'un preu just s'ha de combinar amb la transparència respecte d'on van els diners.

S8: TIC/digital

1. Millora de regulacions per a l'economia col·laborativa procomú: estudiar noves formes de legislació sobre els subjectes jurídics/econòmics, més enllà de models multinacionals pel lucre, que posin per davant la governança participativa, la missió social i/o la sostenibilitat ambiental (*Procomuns 1*).
2. Suport municipal al cooperativisme de plataforma, per exemple contribuint al finançament inicial de les plataformes digitals que requereixen aquestes cooperatives (*XES 13 i FCTC 7*).

Reptes transversals

RT1: Economia digital

1. Impuls a la consolidació d'un ecosistema d'infraestructura col·laborativa i oberta de tecnologies lliures (*AD 1, 2 i 3*).
2. Desplegament de noves infraestructures per a serveis de comunicacions (existents o de nova generació com el 5G i futurs) (*AD 4 i 5*).
3. Contractació de serveis a companyies de telecomunicacions que no discriminin el trànsit, el filtrin o l'interrompin (*AD 6*).

4. Promoció de les iniciatives de xarxes de la Internet dels objectes perquè sigui oberta, lliure i neutral, i perquè l'arquitectura d'aquesta Internet per a Barcelona sigui oberta i interoperable (*AD 7 i 8*).
5. Assegurament que tots els webs i aplicacions municipals funcionen sense cap desavantatge amb programari lliure (*AD 9*).
6. Utilització només de formats i protocols oberts, amb especificacions públiques i que disposin de bones implementacions lliures (*AD 10*).
 - a. No distribució de programari privatiu, rebuig a les donacions de programari privatiu per part d'empreses privades, ni de maquinari que obligui a usar-lo i oferiment de programari que funcioni amb la llengua pròpia de la ciutadania (*AD 11, 12, i 13*).
7. Implantació de programari lliure a l'Ajuntament (*AD 14-19*).
8. Cooperació municipal amb altres administracions i amb les comunitats de programari lliure per al desenvolupament i desplegament de serveis (*AD 20-22*).
9. Ús municipal de l'*open data* per defecte (*AD 23-26*).
10. Assegurament per part de l'Ajuntament sobre la total privacitat de les dades de caràcter personal, limitació de la seva recollida a una finalitat concreta i oferiment de mecanismes per conèixer, corregir o esborrar dades personals dels sistemes de l'administració, més enllà del mínim legal exigint per la GDPR (*SC 7, AD 27, 28 i 29*).
11. Suport a la democratització de la tecnologia digital (*AD 30-36*).
12. Compra municipal de dispositius electrònics socialment, laboralment i ecològicament responsables, i circularitat del seu cicle de vida (*AD 37-43*).
13. Suport municipal als estàndards digitals lliures (*AD 44-47*).
14. Inversió en la promoció del procomú local durant els congressos i grans esdeveniments tecnològics per donar visibilitat i suport a l'economia col·laborativa procomú i les experiències locals més rellevants (*Procomuns 9*).
15. Promoció dels valors i les pràctiques cooperatives en o amb TIC, mitjançant programes especialitzats de capacitació, finançament i incubació (*XES 13*).

RT2: Economia feminista

1. Feminització per part de les entitats i empreses de l'ESS de les seves direccions tècniques i societàries, en el sentit que tinguin un percentatge igual o superior de càrrecs femenins que de dones que hi treballen (*MTSS p. 108-109*).
2. Augment dels homes en els llocs de treball d'atenció directa i de cura de les persones en el tercer sector social, i de les dones en els llocs de treball d'entitats i empreses de l'ESS que operen en sectors tradicionalment masculinitzats, com les cooperatives tecnològiques (*MTSS p. 113-114*).
3. Desaparició del sostre de vidre i de qualsevol mena de discriminació salarial contra les dones en les entitats i empreses de l'ESS (*MTSS, p. 108-109*).
4. Incorporació sistemàtica per part de les entitats i empreses de l'ESS de la perspectiva de gènere en la seva cultura organitzativa i de l'equitat de gènere, si escau amb suport municipal per aconseguir-ho: creació de plans d'igualtat i altres procediments per a la coresponsabilitat, la gestió de conflictes i la cura; facilitació de la conciliació flexibilitzant l'espai i el temps laboral (teletreball, adaptabilitat horària i dels espais) i l'adopció

d'altres mesures de suport a la sostenibilitat col·lectiva des de la perspectiva de l'economia feminista (*FCTC 10, MGDC 15, MTSS p. 110-111 i XES 6*).

5. Assumpció per part de l'ESS en general, i del Tercer Sector Social en particular, d'un paper protagonista en la reivindicació del valor social de la cura (*MTSS p. 114*).

RT3: Migracions

1. Potenciació municipal de la fórmula cooperativa entre la població migrada com a opció viable en processos de regularització, i generació d'ocupació i d'activitat econòmica per a aquests col·lectius (*XES 6*).
2. Dotació suficient de recursos per impulsar mesures d'acompanyament i suport, en col·laboració amb les entitats del Tercer Sector Social i altres de l'ESS, als infants i joves menors no acompanyats i sense referents adults, que arriben a Barcelona (*3SS ap. 1*).

RT4: Transició energètica i ecològica

1. Foment municipal a la presència de l'ESS en activitats orientades directament a la transició energètica i ecològica com la mobilitat sostenible, la valorització dels residus, el consum responsable, l'allargament de la vida útil del productes (manteniment, recuperació, reparació i reutilització) i la compartició de serveis i productes (*CCS 5.1*).
2. Compromís de les entitats i empreses de l'ESS per estalviar recursos naturals i assolir la màxima eficiència en la seva producció, distribució i ús, en especial de l'aigua i l'energia (*CCS 4.5*).
3. Compromís de les entitats i empreses de l'ESS per crear productes i serveis sota lògiques d'eficiència ambiental, d'allargament de la vida útil i de compartir, que consumeixin el mínim de recursos i generin el mínim de residus estalviar recursos naturals i assolir la màxima eficiència en la seva producció, distribució i ús, en especial de l'aigua i l'energia (*CCS 5.1*).

Palanques Estratègiques

P1: Consum responsable

1. Campanyes conjuntes entre l'Ajuntament i les entitats representatives de l'ESS per promoure el consum responsable entre la ciutadania i les organitzacions. Aquestes campanyes no solament han d'oferir criteris per adquirir productes i serveis amb més qualitat laboral, ecològica i social, sinó fomentar també la reparació, la reutilització, el lloguer, la propietat col·lectiva i altres formes que redueixen el consum material (*XES 8*).
2. Foment municipal de les iniciatives d'ESS de consum responsable: xarxes d'intercanvi de coneixements, béns i serveis; cooperatives i grups de consum agroecològic i responsable; bancs del temps; xarxes de préstec, fires de segona mà, etc. (*CCS 5.6*).
3. Multiplicació dels mercats agroecològics setmanals o mensuals, de les fires d'intercanvi i de segona mà, i de les fires d'ESS a tots els districtes (*XES 8*).

P2: Compra i contractació pública responsable

1. Generalització de la compra i la contractació pública responsable a tots els departaments i serveis de l'Ajuntament i entitats dependents que prioritzi les empreses d'ESS i, en la prestació de serveis d'atenció a les persones, en concret, a les entitats del Tercer Sector Social (*3SS ap. 7, FCTC 6, CCS 5.5 i XES 9*).
2. Pràctica de la compra i la contractació responsables per part d'altres institucions com universitats, hospitals, museus, i també per part de les entitats i empreses de l'ESS (*GMS p. 66*).
3. Ús d'un salari mínim de referència de ciutat com a sou de partida en les licitacions públiques per tal d'establir una remuneració suficient perquè un treballador o treballadora i la seva família puguin viure dignament (*EI 1.4*).
4. Assegurament que els béns electrònics que compra l'Ajuntament i entitats dependents han estat produïts respectant els drets laborals, utilitzant estàndards lliures i disposant d'una garantia que inclou la reparació i el manteniment durant tot el període d'utilització (*AD 38, 42 i 45*).

P3: Educació

1. Promoció de les cooperatives d'alumnes, de les cooperatives de joves i d'altres recursos educatius promoguts pel moviment cooperatiu per fomentar l'aprenentatge del cooperativisme a l'educació primària i secundària (*FCTC 8 i XES 5*).
2. Suport municipal a la introducció de l'ESS en la formació professional (*XES 5*).
3. Borsa municipal de beques per a estudiants que vulguin cursar postgraus i programes universitaris d'ESS (*FCTC 8*).
4. Foment de la transferència de coneixement entre l'ensenyament superior i les entitats i empreses d'ESS per mitjà de programes de pràctiques i borsa de treball, entre d'altres (*FCTC 8*).
5. Sensibilització i educació en economia feminista, tant a l'escola com al llarg de la vida (*XES 15*).
6. Impuls municipal de programes educatius que capacitin les persones en valors, societàriament, tècnicament i administrativament, per crear o participar en iniciatives d'ESS (*XES 5*).
7. Foment municipal de l'adopció de les noves tecnologies entre les nenes i les dones per superar el fort biaix de gènere que arrossegueu les eines digitals i les comunitats de programari lliure (*XESProcomuns*).
8. Impuls entre l'Ajuntament, entitats i empreses de l'ESS, federacions, ateneus cooperatius i centres de recerca socials i universitaris, de l'R+DCoop per promoure intercanvis entre iniciatives cooperatives locals de diferents territoris, tant d'àmbit nacional com internacional, que generin coneixement compartit (*FCTC 9*).

P4: Finançament

1. Augment del finançament a través del *matchfunding*, que combina el micromecenatge individual amb l'efecte multiplicador d'un capital llavor que multiplica cada aportació ciutadana (*Procomuns 3 i XES 7*).
2. Constitució de fons locals col·lectius d'estalvi i crèdit, coordinats amb les entitats de finances ètiques i formats per aportacions de persones estalviadores locals que concedeixen petits crèdits a projectes d'ESS de proximitat (*XES 7*).

3. Constitució de fons d'avalis entre l'Ajuntament i entitats de finances ètiques per donar suport a iniciatives d'ESS de risc (*XES 7*).
4. Suport municipal a les entitats i empreses d'ESS perquè puguin accedir a subvencions i ajuts proposats des de diferents àmbits, des del local fins al de la Unió Europea (*FCTC 4*).
5. Realització de programes per incentivar la capitalització de les cooperatives (*FCTC 4 i XES 7*).
6. Suport municipal a iniciatives de finançament comunitari com les comunitats autofinançades (CAF) (*XES 7*).
7. Contractació preferent de serveis financers (i d'assegurances) ètics per l'Ajuntament i promoció entre treballadors i treballadores municipals mitjançant acords amb les entitats i compres col·lectives (*EICR G.3*).
8. Dotació pressupostària municipal adequada per finançar totes les accions d'aquesta Estratègia que ha de dur a terme l'Ajuntament.

P5: Nova gestió pública

1. Formació en ESS per a tot el personal tècnic i polític municipal (*XES 5*).
2. Transversalitat de la política d'ESS en totes les àrees i departaments de l'Ajuntament (*ABCESS p. 23, XES 2*).
3. Esforç municipal per mantenir l'estabilitat del personal tècnic d'ESS, de manera que aparegui en la relació de llocs de treball, per tal de poder crear estructures de treball estables (*ABCESS p. 23*).
4. Intercanvi d'experiències i treball conjunt en ESS de l'Ajuntament de Barcelona amb altres ajuntaments dins el marc, per exemple, de la Xarxa de Municipis per l'Economia Social i Solidària (XMESS) (*ABCESS p. 23*).
5. Gestió mancomunada d'espais públics de treball i de locals buits per al treball i desenvolupament d'iniciatives d'ESS, incloent-hi projectes de producció col·laborativa procomú, en tots els districtes (*Procomuns 4; XES 3*).
6. Gestió ciutadana i comunitària de la majoria dels equipaments municipals dels barris, si escau amb el suport d'entitats del Tercer Sector Social (*XES 8, 3SS ap. 1 i CAB 3*).
7. Priorització de la concertació entre l'Ajuntament i les cooperatives d'iniciativa social i altres entitats i empreses d'ESS en els serveis públics municipals (*FCTC 6*).
8. Creació d'un fons de patrimoni local integrat per immobles, naus industrials, sòl urbà i periurbà, obradors compartits, laboratoris tecnològics i altres infraestructures de titularitat pública que es faciliten en cessió d'ús per a activitats productives i reproductives d'ESS i per a projectes d'inclusió social desenvolupats per les entitats del Tercer Sector Social (*3SS ap. 7, FCTC 3 i XES 4*).
9. Reconeixement per part de l'Ajuntament del Tercer Sector Social com a aliat estratègic per al sistema de serveis d'atenció a les persones (*3SS ap. 7*).
10. Gestió mitjançant l'acció concertada amb les entitats del Tercer Sector Social acreditades pels òrgans municipals de contractació d'aquells serveis d'atenció a les persones que l'Ajuntament no gestiona directament (*3SS ap. 7 i MTSS p. 99-100*).
11. Assegurament per part del Tercer Sector Social de la primacia de l'interès general i les finalitats socials de la seva actuació, la governança democràtica i la participació de les

persones beneficiàries de la seva acció, l'absència de lucre i la reinversió dels excedents en les finalitats de l'organització per millorar les condicions de les persones que atén i l'enfortiment de l'organització i de les persones que en formen part (sòcies i treballadores *(MTSS p. 99)*).

12. Finançament adequat dels serveis d'atenció a les persones gestionats pel Tercer Sector Social per tal que aquests serveis siguin de qualitat i les professionals tinguin unes condicions laborals dignes. Per a això, el preu públic dels serveis s'ha de fixar per mitjà d'un estudi econòmic que inclou els costos de la prestació del servei pròpiament dits, de l'aplicació, com a mínim, de la normativa laboral i els convenis laborals sectorials, del finançament, la formació, la supervisió dels equips tècnics i del treball, la innovació, la inversió en tecnologies i infraestructures i les despeses generals de la mateixa organització *(MTSS p. 99-100)*.
13. Sol·licitud de l'Ajuntament i les entitats representatives de l'ESS a la Generalitat de Catalunya perquè modifiqui la vigent Llei de cooperatives per afegir com a nova forma societària la cooperativa de serveis públics, tal com fan les lleis de cooperatives andalusa i valenciana *(ABCESS, p. 63)*.
14. Ús d'indicadors alternatius al PIB per mesurar el benestar social a la ciutat *(CCS 8.10)*.
15. Avaluació dels projectes en termes d'impacte social i ambiental, i incorporació dels resultats en la presa de decisions *(CCS 6.8)*. Inclusió dels costos socials i ambientals en la comptabilitat i difusió d'aquests costos *(CCS 8.2)*.
16. Generalització de les avaluacions de retorn social de les iniciatives d'ESS mitjançant instruments com el valor social integrat (VSI) *(ABCESS p. 31)*.

Fonts de referència

3SS: *Compromís local per garantir els drets socials*. Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, 26 de maig de 2019.

ABCESS: *L'ABC de l'ESS als municipis*. XMESS, 2019.

AD: *47 mesures per a l'apoderament digital als municipis*. Diverses entitats, 2019.

CAB: *Les mesures per enfortir l'associacionisme i l'acció col·lectiva als carrers de Barcelona*. Consell d'Associacions de Barcelona.

CCB: *Cultura cooperativa a Barcelona*. Coòpolis / Ateneu Cooperatiu de Barcelona. Coòpolis i Ajuntament de Barcelona, 2018.

CCS: *Compromís ciutadà per la sostenibilitat 2012-2022*. Ajuntament de Barcelona, 2012.

EDP: *Treballem per una economia més propera. Estratègia de Desenvolupament de Proximitat de Barcelona Activa*. Ajuntament de Barcelona.

EI: *Estratègia d'inclusió i de reducció de les desigualtats socials de Barcelona 2017-2027*. Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva. Ajuntament de Barcelona.

EICR: *Estratègia d'impuls del consum responsable 2016-2019*. Ajuntament de Barcelona.

FCTC: *10 mesures per cooperativitzar els municipis*. FCTC, 2019.

GMS: *Guia del Mercat Social*. Jordi Garcia i Rubèn Suriñach. Diputació de Barcelona, 2019.

MGDC: *Mesura de Govern per una Democratització de la Cura 2017-2020*. Ajuntament de Barcelona.

MTSS: *Una mirada al tercer sector social*. Sonia Fuertes i Joan Segarra (coord.) Editorial UOC, 2019.

Procomuns: *Declaració procomuns i propostes de polítiques per l'economia col·laborativa procomú a Barcelona*. <http://procomuns.net/ca/politiques>

SC: *Declaració de Sharing Cities*. Barcelona Sharing Cities Summit, novembre de 2018.

XES: *15 mesures cap a l'economia social i solidària als municipis*. XES, 2019.

XESProcomuns: *XES Procomuns: per la confluència del procomú i l'ESS*

XSE: *Accions per a una sobirania energètica des dels municipis*. Proposta municipalista 2019. Xarxa per la Sobirania Energètica.